

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาพข่าวอาชญากรรมบนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีผลต่อความรู้สึกของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับข่าว
- 2.3 แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นจริงทางสังคมกับสื่อมวลชน
- 2.4 แนวคิดพัฒนาการทางอารมณ์ของมนุษย์และการเกิดอารมณ์
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทงสังคม
- 2.6 ทฤษฎีการเกิดอารมณ์ความรู้สึก
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

2.1.1 ความหมาย

คำว่า “หนังสือพิมพ์” ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ระบุว่า หนังสือพิมพ์หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำหน่าย เช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

2.1.2 ลักษณะของหนังสือพิมพ์

โดยทั่วไปหนังสือพิมพ์จะมีระยะเวลาที่ออกในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นรายวัน หรือรายปักษ์ เป็นต้น ลักษณะที่เด่นและเฉพาะของหนังสือพิมพ์คือ จะเป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เขียนเล่มเหมือนหนังสือหรือนิตยสารทั่วไป

หนังสือพิมพ์จัดอยู่ในประเภทของ “สิ่งพิมพ์” ซึ่งคำว่า “สิ่งพิมพ์” ตามความหมายระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ หมายถึง สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้ง

บทเพลง แผนที่ แผนผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะเดียวกัน

ลักษณะเด่นของหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างจากสิ่งพิมพ์ทั่วไป สามารถสรุปในแต่ละด้านได้ ดังนี้ พิเศษฐ ขวาลาธวัช (2537 : 1-15)

- ด้านการเสนอเนื้อหา
- ด้านขนาดรูปเล่ม
- ด้านระยะเวลา
- ด้านคุณภาพ
- ด้านผู้อ่าน
- ด้านอิทธิพลต่อผู้อ่าน
- ด้านจำนวนผู้อ่าน

การเสนอเนื้อหา หนังสือพิมพ์มักจะมุ่งเน้นหนักไปทางการเสนอข่าวมากกว่าการเสนอบทความหรือสารคดีหรือความบันเทิง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์จะมิให้ความสำคัญในด้านบทความ แต่หากคำนึงถึงเป็นอันดับรองจากการเสนอข่าวสาร

ขนาดรูปเล่ม หนังสือพิมพ์จะมี 2 ขนาด คือ ขนาด 15 นิ้ว x 22 นิ้ว หรือที่เรียกว่าหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ (Full Size) และขนาด 11 นิ้ว x 13 นิ้ว ซึ่งมีขนาดของหน้าประมาณ $\frac{1}{2}$ ของหนังสือพิมพ์ใหญ่ตามแนวนอน หรือเรียกโดยทั่วไปว่าขนาด Tabloid ส่วนสิ่งพิมพ์อื่นจะมีขนาดหลายขนาด แตกต่างกันไป

ระยะเวลา สำหรับหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่จะออกในช่วงระยะเวลาสั้นๆ คือ ออกเป็นรายวัน ราย 3 วัน ราย 7 วัน หรือราย 15 วัน ซึ่งราย 2, 3 วัน และ 15 วันนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ต่างจังหวัด

คุณภาพ เมื่อระยะเวลาการออกต่างกัน สิ่งพิมพ์ที่มีช่วงระยะเวลาการออกที่ยาวนานกว่าย่อมได้เปรียบทั้งในด้านคุณภาพและการเลือกสรรบทความ สิ่งพิมพ์อื่นและหนังสือพิมพ์ก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการวางรูปหน้า การเข้าเล่ม การเข้าปก การเลือกแบบปก เนื้อหาสาระ การให้สี การใช้กระดาษ สิ่งพิมพ์อื่นย่อมจะทำได้ประณีตกว่า สวยงามกว่าหนังสือพิมพ์

ผู้อ่าน ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านเพื่อให้รู้ข่าวสารต่าง ๆ ว่าวันนี้เกิดอะไร ที่ไหนบ้าง มากกว่าต้องการความบันเทิง

อิทธิพลต่อผู้อ่าน หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อผู้อ่านมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่น และอิทธิพลที่แสดงออกของหนังสือพิมพ์เห็นได้ชัดเจนกว่าสิ่งพิมพ์อื่น

จำนวนผู้อ่าน ผู้อ่านหนังสือพิมพ์มีจำนวนมากกว่าผู้อ่านสิ่งพิมพ์อื่น ซึ่งดูได้จากจำนวนจำหน่าย ทั้งนี้เป็นเพราะหนังสือพิมพ์ราคาถูกกว่า และเข้าถึงผู้อ่านได้มากกว่า และเป็นเรื่องที่ผู้อ่านโดยทั่วไปสนใจ ต้องการที่จะรู้ แต่สำหรับสิ่งพิมพ์อื่นได้แยกแยะออกเป็นหลายประเภท เช่น นิตยสารที่ให้ความบันเทิง ให้ข่าวสาร ให้ความรู้ทางด้านธุรกิจ ด้านกีฬา ซึ่งเจาะจงลงไปอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ ฉะนั้นผู้อ่านก็สามารถจะเลือกอ่านเฉพาะด้านที่ต้องการจะรู้ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นิตยสารมุ่งผู้รับโดยเฉพาะเจาะจง จึงทำให้จำนวนผู้อ่านมีน้อยกว่าหนังสือพิมพ์ และอีกประการหนึ่งก็คือหนังสือพิมพ์มีความถี่ในการออกบ่อยกว่านิตยสารและหาซื้อได้ง่ายกว่า จึงทำให้ผู้อ่านมากกว่า

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือเป็นสิ่งพิมพ์ชนิดหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

2.1.3 ประเภทของหนังสือพิมพ์

พิศิษฐ ชวลาธวัช (2537 : 1-15) โดยทั่วไปหนังสือจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม (Popular Newspaper)
2. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งคุณภาพ (Quality Newspaper)

หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารประเภทเร้าอารมณ์ ตื่นเต้นและข่าวเบา (Soft News) ข่าวดังกล่าวนี้ได้แก่ ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ไฟไหม้ ข่าวโนแควดงสังคม เป็นต้น ซึ่งเป็นข่าวที่คนสนใจส่วนใหญ่ให้ความสนใจเหมาะสำหรับผู้อ่านทุกระดับ ผลที่ตามมาจากการอ่านและตลอดจนการใช้ภาษาหนังสือพิมพ์ประเภทนี้จะมีลักษณะทันทีทันใด การจัดหน้าของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้จะเน้นในด้านการดึงดูดใจ และเร้าอารมณ์ ผู้อ่านให้มากที่สุด จำนวนจำหน่ายหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ค่อนข้างสูง

หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งคุณภาพ หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารที่เน้นหนักทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ข่าวสารดังกล่าวมีลักษณะเป็นข่าวหนัก (Hard News) เหมาะสำหรับผู้อ่านที่สนใจและอยู่ในวงการ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทนี้เพ่งคุณภาพ มีจำนวนค่อนข้างจำกัดและน้อยกว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ดังนั้นจำนวนจำหน่ายจึงต่ำกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทแรก

2.1.4 บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

ในปัจจุบันบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นในด้านของความรับผิดชอบหรือในด้านกรให้บริการแก่ผู้อ่านได้ขยายขอบเขตกว้างขวางที่เคยเป็นมาอย่างมากมาย โดยที่หนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบต่อการให้ชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเกี่ยวกับเรื่องเวลาการประชุม แจ้งการเกิด การตายของบุคคล ตลอดจนการแต่งงานและข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เตือนเมื่อถึงเวลาที่ประชาชนจะต้องเสียภาษี จะต้องทำการเลือกตั้ง เป็นต้น หนังสือพิมพ์จะบอกกล่าวกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการท้องเที่ยวรายการสนุกต่าง ๆ ที่มีขึ้นในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดพิเศษ หนังสือพิมพ์จะบริการสมาคมบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ โดยบอกกล่าวหรือประกาศกำหนดการประชุมนัดพิเศษต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑาประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนที่สนใจในด้านนี้ได้รับทราบและติดตามผลได้ระยะ ๆ อย่างไรก็ตามการรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวเป็นตัวอย่างแล้วทั้งหมดนี้จะต้องอาศัยความรวดเร็วหรือความทันต่อเหตุการณ์และสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ความถูกต้องจะต้องเป็นสิ่งทีหนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา

หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา หนังสือพิมพ์ให้ความรู้ให้การศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตร เคหกรรมศาสตร์ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์และบทความต่าง ๆ ที่มีในหน้าหนังสือพิมพ์ คอลัมน์ที่เรามักเห็นและได้อ่านเป็นประจำก็ได้แก่ คอลัมน์แพทย์ ซึ่งเป็นคอลัมน์ที่ตอบปัญหาผู้อ่านเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บ และวิธีการป้องกัน เป็นต้น นอกจากนี้จะมีคอลัมน์เกี่ยวกับพยากรณ์อากาศ อาหารการกิน และคอลัมน์เกี่ยวกับความสวยงามที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ให้ความสนใจ คอลัมน์เหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอแนะ และวิธีป้องกัน ตลอดจนให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์ที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เขาสนใจผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ โดยออกมาในรูปของบทความ หรือคอลัมน์ประเภทต่าง ๆ สำหรับหนังสือพิมพ์เองจะมีบรรณาธิการทำหน้าที่อธิบายความหรือขยายความของเหตุการณ์ให้ประชาชนผู้อ่านได้รับทราบถึงจุดยืนหรือนโยบายของหนังสือพิมพ์ของตน หนังสือพิมพ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนเวทีแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างหนังสือพิมพ์เองกับประชาชนทั่วไป ผู้อ่านมีโอกาสได้รับความคิดเห็นจากทั้ง 2 ฝ่าย หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่บริการชุมชนในระบอบประชาธิปไตยได้

อย่างดี ซึ่งหนังสือพิมพ์จะต้องมีความเข้าใจ ความกล้า ความยุติธรรม และความยืดหยุ่นในการทำหน้าที่ดังกล่าว

หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและการเติบโตของชุมชน ไม่ว่าในด้านการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ชุมชนให้โลกภายนอกได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ชี้ข้อบกพร่องข้อเสียหรือจุดอ่อนชุมชนแต่ละชุมชนให้ประชาชนได้ทราบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่พร้อมกันหลายอย่าง คือ ทำหน้าที่ในการจัดการแจ้งข่าวสาร สนับสนุนให้ความร่วมมือและช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งจะเห็นว่าบางครั้งหนังสือพิมพ์จะแบ่งเนื้อหาในหน้าที่หนังสือพิมพ์สำหรับการอุทิศเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเพื่อเป็นการเพิ่มเงินหรือผลประโยชน์ในการช่วยเหลือเป็นกรณีไป

หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน ถึงแม้หนังสือพิมพ์จะไม่ใช่อุทยานให้บริการประชาชนภายใต้การควบคุมของรัฐบาลเช่นสถาบันอื่นก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการให้บริการดังกล่าวเพราะลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์เอง

หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา เมื่อการไปมาติดต่อสื่อสารขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ข่าวสารเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมและมนุษย์อย่างมาก การโฆษณาสินค้ามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เมื่อสังคมมีการปฏิบัติอุตสาหกรรมและการค้าขาย การแข่งขันจึงตามมาในรูปของการชักจูง โน้มน้าว เพื่อสนับสนุนสินค้าของคนให้กว้างขวางและเป็นที่รู้จัก หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการในด้านข่าวสารและการโฆษณาอย่างมาก

หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้าเพื่อให้ลูกค้าได้ผลประโยชน์ในการทราบว่าสินค้าอะไรบ้างที่ผลิตออกมาสู่ตลาด ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ สถาบันธุรกิจบริการนั้นทำเงินให้กับหนังสือพิมพ์ปีละมากมาย

หนังสือพิมพ์พิทักษ์และคุ้มกันประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้พิทักษ์รักษากฎหมายในบางอย่างได้เป็นอย่างดี โดยที่หนังสือพิมพ์รายงานความคืบหน้าและการเคลื่อนไหวของการทำงานของเจ้าหน้าที่ในวงราชการที่มีหน้าที่โดยตรงกับกิจการบางอย่าง เช่น ทางด้านอาชญากรรม เป็นต้น การตีพิมพ์ข่าวสารดังกล่าวจะทำให้ประชาชนได้ทราบและหาวิธีการป้องกัน จากคำเตือนที่ได้รับจากหน้าหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังช่วยในด้านการเผยแพร่หรือกระจายข่าวสารการทำงานที่คืบหน้าของเจ้าหน้าที่ในการติดตามคนร้าย และนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วในบางครั้ง หนังสือพิมพ์ยังช่วยปกป้องคุ้มกันคนบริสุทธิ์จากการกล่าวหาที่ไม่ยุติธรรมได้อีกด้วย

หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบบสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในด้านการให้บริการสังคมดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทที่สำคัญมากต่อสังคม ฉะนั้นหนังสือพิมพ์จะต้องทำหน้าที่ในการที่จะต้องรับผิดชอบผลกระทบต่อความรู้สึกของสาธารณชนด้วย เช่น ในการถ่ายภาพข่าวอาชญากรรม ผู้สื่อข่าวจะต้องมีจริยธรรมในการนำเสนอภาพข่าวด้วย มิใช่จะมุ่งเน้นแต่นำเสนอภาพข่าวสะเทือนขวัญโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้เคราะห์ร้ายหรือญาติของผู้เคราะห์ร้ายว่าจะมีความรู้สึกเช่นไร หลังจากภาพของผู้ตายที่อยู่ในสภาพไม่น่าดูอย่างยิ่งออกสู่สายตาสาธารณชนบนหน้าหนังสือพิมพ์

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับข่าว

2.2.1 ความหมาย

ข่าวคือ เหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นและทุกคนควรจะรู้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือกีฬา ทุกคนควรจะรู้หลากหลายรูปแบบออกไป ซึ่งข่าวเหล่านั้นมีค่าทั้งสิ้น โดยขึ้นอยู่กับว่าประเมินค่าของข่าวอย่างไร ข่าวอาชญากรรมหากมองเพียงว่าเป็นแค่ข่าวฆ่ากันตาย ก็จะมีค่าแค่นั้น หากมองว่าเป็นเรื่องของการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ทัศนคติของคนในสังคมที่แทบจะไม่มีใครกล้าบอกให้แก่วิถีชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้เกิดความตระหนักและควมระมัดระวังตัวมากขึ้น ข่าวอาชญากรรมนี้ก็จะมีความสำคัญอย่างมาก (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ. 2539 : 9-10)

2.2.2 ลักษณะของข่าว

พาร์ค (Park, 1940 อ้างถึงใน สิริชัย สิริภายะ และกาญจนา แก้วเทพ. 2531 : 1-20) กล่าวถึงลักษณะของข่าวไว้ดังนี้

ข่าว เป็นเรื่องของกตเวลา ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สด ๆ ใหม่ ๆ และเกิดขึ้น บ่อย ๆ

ข่าว มีลักษณะเกิดมาแล้วตาย ข่าวมีชีวิตอยู่เฉพาะช่วงที่เหตุการณ์ที่เป็นข่าวนั้นกำลังดำเนินไปเท่านั้น และมีชีวิตอยู่เพียงเพื่อจะบันทึกข้อมูล และในขั้นต่อมา ข้อมูลนั้นก็อาจจะถูกนำมาอ้างอิง แต่ทว่าในช่วงระยะต่อมาจะมีรูปแบบของความรู้่ออย่างอื่น ๆ มาแทนที่รูปแบบข้อมูลของข่าว

ข่าว นอกจากลักษณะ “ไม่คาดคิดมาก่อน” แล้ว เหตุการณ์ที่จะมาเป็นข่าวยังอาจจะถูกกำหนดจากเกณฑ์ “คุณค่าของข่าว” อย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ (ในลักษณะเชิงสัมพัทธ์) รวมทั้งเกณฑ์การประเมินจากความสนใจของผู้อ่านด้วย

โดยปกติแล้ว ข่าวจะมีลักษณะชี้นำทิศทางและกำหนดแนวทางการความสนใจของผู้รับ แต่ข่าวไม่ใช่รูปแบบของการให้ความรู้โดยตรง สิ่งที่จะเป็นข่าวเป็นเรื่องที่พอจะคาดการณ์หรือทำนายล่วงหน้าได้ ซึ่งเป็นจุดที่ขัดแย้งในตัวกับคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ลักษณะ “ไม่คาดคิดมาก่อน”

พาร์ค ได้อธิบายประเด็นนี้ว่า

“ถ้าหากเรากล่าวว่า ข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดมาก่อนเลยจริง ๆ เหตุการณ์ที่เป็นข่าวมาแล้วในอดีต และที่กำลังเป็นข่าวในปัจจุบัน ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่พอจะคาดคิดได้ทั้งนั้น อันที่จริงแล้วสาธารณชนก็รู้อยู่แล้วเกี่ยวกับเรื่องอุบัติเหตุและเหตุการณ์ทั้งหลายที่อยู่ในข่าวเพราะเป็นเรื่องที่ทุกคนหวาดกลัวที่จะเกิดขึ้น แต่ทุกคนก็รู้ว่าต้องเกิดขึ้น เรื่องแบบนี้แหละจึงเป็นข่าว”

กัลตัง และ ริวจ์ (Galtung and Ruge, 1965 อ้างถึงใน ศิริชัย ศิริกาษา และกาญจนา แก้วเทพ, 2531 : 1-10) สรุปประเด็นนี้ว่า “ข่าวเป็นเรื่องที่นำเรื่องเก่ามาเล่าใหม่ทั้งสิ้น”

ฮอลล์ (Hall, 1974 อ้างถึงในศิริชัย ศิริกาษา และกาญจนา แก้วเทพ, 2531 : 1-10) เสนอว่ามีกฎพื้นฐานอยู่ 3 ข้อ ที่เกี่ยวกับทัศนคติของข่าวคือ การเชื่อมโยงของข่าวกับเหตุการณ์หรือเรื่องที่เกิดขึ้น ความใหม่ล่าสุดของข่าว (Recency) คุณค่าของข่าวหรือการเชื่อมโยงกับสิ่งของหรือบุคคลที่มีความสำคัญ

จากความหมายและทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ข่าว” อาจสรุปให้มองเห็นได้ว่า “ข่าวเป็นเหตุการณ์ที่ถูกหยิบยกขึ้นมารายงานให้สาธารณชนได้รับรู้” (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2521 : 20-21) ซึ่งควรมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. เหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง หมายถึงข่าวจะต้องมาจากสถานการณ์ ข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นซึ่งเกิดขึ้นจริง ๆ แต่ข้อเท็จจริงทุกอย่างอาจไม่เป็นที่น่าสนใจเสมอไป
2. ข่าวจะต้องน่าสนใจ ความน่าสนใจของข่าวจะมีปริมาณไม่เท่ากัน และจะแตกต่างกันไปตามชนิดของเรื่อง นอกจากนั้นข้อเท็จจริงทุกอย่างก็อาจจะไม่เป็นที่สนใจเสมอไปเช่นเดียวกัน

2.2.3 องค์ประกอบที่สำคัญของข่าว

การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของ “ข่าว” นั้น ได้มีผู้พยายามกำหนดสิ่งประกอบในการเสนอข่าวไว้ ที่สำคัญมีดังนี้ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2521 และ ครุณี หิรัญรักษ์, 2534 : 5-10)

1. ความฉับพลัน (Immediacy) ความใหม่สดหรือความฉับพลันในการเสนอ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของข่าว ข่าวเปรียบเสมือนผักซึ่งจะมีคุณค่ามีประโยชน์ก็เฉพาะตอนที่ยังใหม่

สดเท่านั้น ในการรายงานข่าวจึงต้องแสดงเวลาเพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า ข่าวนั้นเพิ่งเกิดขึ้น หรือกำลังเกิดขึ้นเสมอ เช่น ใช้คำว่า “วานนี้” “เมื่อคืนนี้” “เช้าวันนี้” ฯลฯ เป็นต้น

2. ความใกล้ชิด (Proximity) ความใกล้ชิดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็อาจเป็นข่าวที่ทำให้ผู้อ่านสนใจได้มากน้อยต่างกัน ปกติมนุษย์แทบทุกคนจะมีความสนใจตนเองเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจะไปสนใจสิ่งอื่น ๆ ที่ห่างตัวออกไป ทั้งทางด้านร่างกายและความรู้สึกทางจิตใจ เช่น การงาน สุขภาพ รายได้ ที่อยู่อาศัย เพื่อนร่วมงาน งานอดิเรก การพักผ่อนหย่อนใจ การบันเทิง ธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น

3. การพาดพิงตนเอง (Self – Identification) คุณค่าของข่าวบางครั้งอาจจะพาดพิงเกี่ยวข้องกับผู้อ่าน หรือมีผลกระทบต่อบุคคลแต่ละคนโดยตรง องค์ประกอบนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับความใกล้ชิด เช่น ข่าวเกี่ยวกับการภัยพิบัติภัยสึนามิเป็นที่สนใจเป็นอันดับแรกของผู้มีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก แต่ข่าวเดียวกันนี้จะเป็ข่าวที่ให้ความสนใจเป็นอันดับรองได้แก่ผู้ซึ่งปราศจากทรัพย์สิน เป็นต้น

4. ความเด่น (Prominency) ในความเป็นมนุษย์นั้นก็จะมีบางคนหรือบางส่วนเท่านั้นที่มีคุณค่าของความเป็นข่าวมากกว่าคนอื่น ๆ เช่น นายกรัฐมนตรี ดาราตลกตลกทอง ยอดนักกีฬามหาเศรษฐี หรือเป็นนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญของชาติ เป็นต้น

5. ผลกระทบ (Consequence) องค์ประกอบของข่าวซึ่งเกี่ยวข้องกับความใหม่สด และความใกล้ชิด ได้แก่ ผลกระทบของข่าวที่มีต่อผู้อ่าน ทั้งในส่วนบุคคลและส่วนรวม ทั้งนี้เป็นภาระของผู้สื่อข่าวที่จะต้องทำการเลือกวินิจฉัย และเขียนข่าวซึ่งคิดว่ามีความสำคัญ และคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้อ่านอย่างแท้จริงเท่านั้น

6. ภัยพิบัติ (Disaster) และความก้าวหน้า (Progress) ภัยพิบัติและความก้าวหน้านับเป็นคุณค่าที่สำคัญของข่าว และเมื่อใดก็ตามที่มีข่าวเกี่ยวกับความหายนะหรือความก้าวหน้าของมนุษย์ ข่าวด้านภัยพิบัติได้รับความสนใจมากกว่าข่าวความก้าวหน้าและผลสำเร็จของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์จะให้เนื้อที่สำหรับข่าวไฟไหม้มากกว่าข่าวการสร้างถนนใหม่เพื่อเชื่อมระหว่างชุมชนต่าง ๆ ข่าวเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ตกมักจะได้รับการเสนอในหน้าแรก และถือเป็ข่าวใหญ่ยิ่งกว่าข่าวพลทหารผู้หนึ่งสามารถประดิษฐ์อาวุธพิเศษใช้ในสงคราม ที่เป็นเช่นนี้เพราะข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้ามักจะขาดปัจจัยที่จะสร้างความรู้สึกและเรื่ออารมณ์ของผู้อ่านเข้ามเกี่ยวกับข่าวด้วยตนเองเดียวกันข่าวไม่ดีหรือ “ข่าวร้าย” ทั้งหลายมักจะเรียกความตื่นเต้น สร้างความสนใจและเรื่ออารมณ์ผู้อ่านได้มาก

7. ความขัดแย้ง (Conflict) ปัจจัยของข่าวซึ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งจะปรากฏอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน เช่น การประชุมสภาผู้แทนราษฎร การโต้เถียง การแข่งขันกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้

เมื่อบุคคลพยายามเอาชนะธรรมชาติและอุปสรรคต่าง ๆ ความพยายามในอันที่จะเรียนรู้ปัญหาของสังคม การต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเด็กชายหนังสือพิมพ์ การศึกษากระบวนการพิจารณาคดีในศาล หรืออื่น ๆ อีกนานับประการ ล้วนแต่มีความขัดแย้งตลอดเวลา และหนังสือพิมพ์ถือเป็นปัจจัยของข่าวได้ทั้งสิ้น

8. ความแปลกประหลาด (Oddity) ความปกติวิสัยของธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก กระแสน้ำไหลจากคั่นน้ำลงสู่ทะเล รถไฟฟ้าเข้าสถานีตามกำหนดเวลา เครื่องบินลงสนามบินได้อย่างปลอดภัย มักจะไม่ค่อยมีคนสนใจ และไม่ถือว่าเป็นองค์ประกอบของข่าว แต่เมื่อใดที่ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตกและตกทางทิศตะวันออก กระแสน้ำไหลกลับจากทะเลขึ้นสู่ภูเขา เครื่องบินเกิดระเบิดขณะร่อนลงสู่สนามบิน ฯลฯ ก็ถือว่าเป็นความผิดปกติ อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีความผิดปกติ "ที่สุด" เช่น สูงที่สุด ยาวที่สุด เร็วที่สุด ก็นับเป็นข่าวประหลาดและมีคุณค่าได้

9. ความน่าสงสัย (Suspense) ข่าวเกี่ยวกับความลึกลับ เหตุการณ์บางอย่างที่ดำเนินติดต่อกันไปหลายช่วงเวลา เช่น การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ การประกวดนางสาวไทย การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ฯลฯ เป็นข่าวที่หนังสือพิมพ์จะนำมาพาดหัวข่าวได้เป็นอย่างดี เพราะข่าวประเภทนี้ย่อมจะสร้างความสงสัยให้กับผู้อ่าน ผู้อ่านอยากทราบและรอคอยผลสรุปว่านักกีฬาประเทศใดจะได้เหรียญทองมากที่สุด ใครจะได้เป็นนางสาวไทย ใครจะได้เป็นวุฒิสมาชิก เป็นต้น เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นอย่างไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ก็ทำให้ผู้อ่านรอคอยจุดจบของเรื่องได้ เช่นเดียวกับข่าวเกี่ยวกับความเป็นความตาย เช่น กรณีสลัดอากาศจีเครื่องบิน และควบคุมผู้โดยสารเร็วกว่าคนไว้เป็นตัวประกัน

10. ลักษณะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ (Human Interest) ข่าวซึ่งหนังสือพิมพ์นำมาลงพิมพ์ บางครั้งไม่จำเป็นต้องมีคุณค่าของข่าวด้านความใกล้ชิด ความเด่น ความขัดแย้ง หรือทำการรายงานโดยทันท่วงทีเสมอไป แต่ที่หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องนำมาเสนอต่อผู้อ่านก็เพราะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไป และข่าวแบบเดียวกันนี้บุคคลอื่นจะประสบเข้าบ้างก็ได้ จึงย่อมเป็นที่สนใจของผู้อ่านทั่วไปด้วย

2.2.4 องค์ประกอบที่ทำให้ "ข่าว" มีคุณภาพ

ข่าวที่มีคุณภาพคือ การเสนอความเป็นจริงให้สังคมได้รับรู้โดยไม่มีเจตคติและมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่ง ชวรัตน์ เชิดชัย (2521 : 4-5) สมควร กวียะ และมาลี บุญศิริพันธ์ (2531 : 816-907) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้ข่าวมีคุณภาพดังนี้

1. ความถูกต้อง ข่าวจะต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงที่มีความถูกต้อง ซึ่งนอกจากจะเป็นความถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหา เรื่องราวของข่าว ชื่อ วันเดือนปี อายุ ที่อยู่ หรือรายละเอียดอย่างอื่นแล้ว ความถูกต้องยังหมายความว่าวิธีการประกอบเนื้อหาเหล่านั้นเข้าด้วยกันในรูปของข่าวเพื่อให้ผู้อ่านได้รับข่าวสารที่ถูกต้องแน่นอน

2. ความสมดุล หมายถึงการเลือก การจัดรวบรวมข้อเท็จจริงเข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์ทุกแง่ทุกมุม ไม่มีส่วนใดขาดหายหรือส่วนใดเกินความจำเป็น เพื่อให้เหตุการณ์ในข่าวมีความเหมาะสมทั้งในแง่ของการเน้นข่าว ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่าง ๆ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อสาระของข่าวทั้งหมด

3. ความเที่ยงตรง ข่าวเป็นการรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มิใช่เหตุการณ์ตามทัศนะของบุคคลผู้มีอคติ แต่ในฐานะผู้สื่อข่าวการรายงานข่าว จะต้องกระทำด้วยความเที่ยงธรรมเสมอ และบางครั้งเหตุการณ์ในข่าวอาจมีความสลับซับซ้อนมากจนเกินกว่าผู้อ่านจะสามารถเข้าใจได้ การรายงานข่าวอย่างธรรมดาค่าย่อมไม่เพียงพอ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจข้อเท็จจริงและภูมิหลังของข่าว การรายงานข่าวจึงต้องมีลักษณะเป็นการคำอธิบาย (Interpretative) การอธิบายเพิ่มเติม จึงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการสื่อข่าวและนำมาเสนอต่อผู้อ่าน เมื่อการเสนอข่าวแบบตรงไปตรงมาไม่อาจให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านได้อย่างละเอียด และอาจจะทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน

4. ความกระชับรัด การเขียนข่าวที่ดีจะต้องสั้นและกระชับรัด ในขณะเดียวกันข่าวจะต้องมีความชัดเจน เพียบพร้อมด้วยสาระ โดยใช้ภาษาเขียน ตามรูปแบบการเขียนข่าวทั่วไป

5. ความใหม่สด องค์ประกอบเกี่ยวกับเวลาเป็นเรื่องสำคัญในการเสนอข่าว ปกติผู้อ่านย่อมต้องการอ่านข่าวสารที่ตนสนใจ ซึ่งยังมีความใหม่สดกว่าข่าวสารที่รู้กันอยู่แล้ว ความใหม่สดของการเสนอข่าว หมายถึงเวลาในขณะที่ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดถูกเปิดเผยขึ้น แม้เหตุการณ์นั้นจะผ่านมานานนับสิบปีแล้วก็ตาม ถ้าเพิ่งมีการเปิดเผยเป็นครั้งแรก ก็ถือว่าเป็นเหตุการณ์ใหม่สดได้ทั้งนั้น

2.2.5 คุณสมบัติของข่าว

คุณสมบัติของข่าวต้องมีข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องแสดงความคิดเห็นเข้าไปในเนื้อข่าว ซึ่งมีผู้กำหนดไว้หลายท่าน เช่น สมควร กวียะ และ มาลี บุญศิริพันธ์ (2531) ครุณี หิรัญรักษ์ (2534) ดังนี้

1. ความถูกต้อง หมายถึงความถูกต้องในข้อเท็จจริงและเนื้อหา ตัวสะกด ตัวเลข และนำเสนอข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2. ความสมดุล (Balance) โดยที่นักข่าวจะต้องพยายามเน้นหนักในข้อเท็จจริงและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อเท็จจริง

3. ความเป็นกลาง (Objective) ข่าวที่ดีจะต้องไม่มีการสอดแทรกหรือแสดงความคิดเห็นเข้าไปในเนื้อหาข่าว

4. ความชัดเจนและความกระชับรัด (Clear and Concise) ภาษาที่ใช้ในการเขียนข่าวต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย

2.2.6 ข่าวอาชญากรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรม ข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวที่นับได้ว่ามีส่วนใกล้ชิดกับคน และการดำเนินชีวิตของคนมากที่สุดข่าวหนึ่ง เพราะเป็นเรื่องที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่มีต่อคนและสิ่งรอบตัว ข่าวประเภทนี้จึงได้รับการตีพิมพ์เป็นประจำต่อเนื่องในหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชนนิยม (Popular Newspaper) นอกจากนี้ข่าวอาชญากรรมมีผลกระทบต่อผู้อ่านทั้งทางดีและไม่ดี จึงควรที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้หาแนวทางกันร่วมกันต่อไป เพื่อสังคมที่สงบสุขและมีความสามัคคี โดยเฉพาะนักข่าวจะต้องรายงานข่าวด้วยความเที่ยงตรงและถูกต้อง มีความระมัดระวังผลกระทบที่อาจตามมาแล้วสร้างปัญหาในภายหลังได้

ข่าวอาชญากรรมนับเป็นข่าวที่มีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมากที่สุด แหล่งข่าวที่สามารถให้ข้อมูลรองลงมาก็คือ นายอำเภอ เจ้าหน้าที่เขต และบุคคลที่อยู่ในหน่วยราชการที่มีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทยทุกหน่วยงานนั่นเอง

ข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้คนในสังคม เป็นข่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ปกติของผู้คนในสังคม ความเสื่อมโทรมของสังคม และศีลธรรม สะท้อนให้เห็นสภาพของบ้านเมืองและของรัฐบาลที่ไม่สามารถให้สวัสดิการแก่ผู้คนในสังคมได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นการรายงานข่าวที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหันมาเอาใจใส่และร่วมป้องกันแก้ไขสภาพของสังคมอย่างจริงจัง (นันทริกา คุ่มไพโรจน์, 2532 : 101-110)

ขอบเขตของข่าวอาชญากรรมโดยทั่วไป หมายถึง ข่าวการโจรกรรม การทะเลาะวิวาท การวางเพลิง การฆาตกรรมและข่าวที่เป็นการทำผิดกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายอาญา ตลอดจนอุบัติเหตุ หรือภัยพิบัติต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นข่าวอาชญากรรม และ (จากการศึกษาของ คลินาร์ด และกยีนนี่ Clinard and Guinney) นักอาชญากรรมทางซีกโลกตะวันออกได้จัดแยกประเภทอาชญากรรมออกเป็น 9 ประเภทคือ

การแยกประเภทข่าวอาชญากรรม การแยกประเภทข่าวอาชญากรรม ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน อาทิ คลินาร์ด และ กยีนนี่ (Clinard and Guinney. 1997) วินดี ทองนอก. 2538 และ นันทิกา คุ่มไพโรจน์ (2532 : 101-110) มีดังนี้

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลในชั้นอุกฉกรรจ์ ซึ่งผู้กระทำผิดอาจไม่เคยมีประวัติอาชญากรรมมาก่อน แต่ได้ทำลงไปด้วยแรงจูงใจและเหตุผลส่วนตัวบางประการ เพราะ ถูกกดดันหรือช่วยขู้อย่างรุนแรง

2. อาชญากรรมที่ก่อขึ้นเป็นครั้งคราว (Occasional Property Crime) ตามแต่โอกาสจะอำนวยให้โดยมุ่งหวังจะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน โดยมากกระทำความผิดมักมีประวัติกระทำความผิดมาก่อน พวกนี้มักไม่รู้สึกรู้สีกตัวเองว่าตนเองกระทำความผิด แต่จะมีเหตุผลในการกระทำความผิด โดยจะมุ่งหวังเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน เช่น ลักทรัพย์ ปลอมเช็ค ข่มขืน เป็นต้น

3. อาชญากรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดในอาชีพหรือใช้ตำแหน่งเป็นเครื่องมือ (Occupational Crime) ไม่ว่าในภาคเอกชนหรือราชการ ผู้กระทำผิดมักไม่รู้ตัวเองว่ากระทำความผิดหรือเป็นพวกอาชญากรรมแต่อย่างใด เช่น พวกพ่อค้าหนีภาษี พวกคอร์รัปชัน กักตุนสินค้า การกระทำความผิดของพวกนี้จะสลับซับซ้อนยากแก่การพิจารณาให้เห็นได้ง่าย บางทีเรียกว่า “White collar - crime “ ซึ่งหมายถึงอาชญากรรมที่ก่อขึ้นโดยผู้ที่มีสถานภาพในสังคมสูง เป็นแบบผู้ร้ายดีพวกนี้มักมีอิทธิพลสูงในสังคม หรือเป็นผู้บริหารในกิจการที่ใหญ่โต ซึ่งมักใช้อำนาจหน้าที่ในการกระทำความผิด

4. อาชญากรรมการเมือง (Political Crime) เป็นการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือนำมาซึ่งความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางการเมือง และกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด แต่ผู้กระทำความผิดมักไม่คิดว่าตนเป็นผู้กระทำความผิด เช่น การก่อการร้ายขององค์กรทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาล การขบถล้มล้างรัฐบาล การจลาจล อาชญากรรม เป็นต้น

5. อาชญากรรมที่กระทำผิดต่อกฎสาธารณชน (Public Order Crime) ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย กล่าวคือผู้กระทำความผิดมักจะเป็นผู้เสียหายเอง (Victimless Crime) แต่จะไม่ได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงจากสังคม เช่น โสเภณี ผู้เสพยาเสพติด การพนัน การฝ่าฝืนกฎจราจร บางทีเรียกว่าอาชญากรรมพื้นฐาน (Folk Crime)

6. อาชญากรรมโดยทั่วไปที่ผิดกฎหมายอาญา (Conventional Crime) เป็นอาชญากรรมแบบธรรมดาที่หวังผลตอบแทน มักมีอาชญากรรมประเภทอื่นร่วมอยู่ด้วย เด็กกระทำความผิดจะเริ่มด้วยอาชญากรรมประเภทนี้ โดยการเลียนแบบจากผู้ใหญ่ เช่น การปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย กรรโชกทรัพย์ การโต้ตอบจากสังคมมีลักษณะรุนแรง เป็นลักษณะของความผิดที่มีอยู่ในกฎหมายอาญาทั่วไป

7. อาชญากรรมซึ่งก่อโดยบริษัทหรือห้างร้านทางการค้า (Corporate Crime) โดยละเมิดกฎหมายที่ควบคุมด้านนี้โดยตรง เช่น บริษัทห้างร้านหนีภาษี การไม่ซื้อตรงต่อลูกค้าของบริษัท การเงินเป็นต้น

8. อาชญากรรมที่ทำกันเป็นองค์กร (Organized Crime) มีการแบ่งสาขางานบังคับบัญชา มีการรวมตัวกันโดยสมัครใจของกลุ่มอาชญากร และมีการร่วมมือกัน เช่น การค้ายาเสพติด ซ่องโสเภณี บ่อนการพนัน แก๊งค์ต่าง ๆ ที่ร่วมกันประกอบอาชญากรรม เป็นต้น

9. อาชญากรรมที่กระทำเป็นอาชีพ (Professional Crime) พวกนี้จะไม่ประกอบอาชีพสุจริตอื่น ๆ มีความชำนาญในการประกอบอาชญากรรมตามที่ตนถนัด เช่น นักต้มตุ๋น นักงัดเซฟ เป็นต้น

2.2.7 ประเภทของข่าวอาชญากรรม

การสำรวจประเภทของข่าวอาชญากรรมที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คมชัดลึก เคลรินทร์ ข่าวสด นานงพิมพ์ในหน้าแรกหนังสือพิมพ์ แบ่งประเภทได้ดังนี้

1. คดีเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่
 - 1.1 การข่มขู่
 - 1.2 การพยายามทำร้าย
 - 1.3 การทำร้ายร่างกาย
 - 1.4 การกักขังหน่วงเหนี่ยว
 - 1.5 การลักพาตัว
 - 1.6 การข่มขืน
 - 1.7 การทำให้พิการ
 - 1.8 การฆาตกรรม ทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
 - 1.9 การทำแท้ง
2. คดีเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
 - 2.1 การย่องเบาเข้าไปในที่อยู่บุคคลอื่นทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ
 - 2.2 การวางเพลิง
3. คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน
 - 3.1 การลักทรัพย์
 - 3.2 การปล้น
 - 3.3 การขี้กขอก
 - 3.4 การรับซื้อของโจร

- 3.5 การปลอมแปลงเอกสาร
- 3.6 การขู่กรรโชก
4. คดีเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา
 - 4.1 การผิดประเพณี
 - 4.2 การแอบมีเพศสัมพันธ์
 - 4.3 มีชู้
 - 4.4 การร่วมประเวณีระหว่างสายเลือด
 - 4.5 การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ
 - 4.6 การล่อลวง
 - 4.7 คดีเกี่ยวกับโสเภณี
 - 4.8 คดีเกี่ยวกับผู้มีพฤติกรรมทางเพศผิดปกติ
 - 4.9 การกระทำลามกอนาจาร
5. คดีก่อกวนความสงบของสาธารณะ
 - 5.1 การทะเลาะวิวาท
 - 5.2 การจราจล
 - 5.3 การชุนนุมกันโดยผิดกฎหมาย
 - 5.4 การก่อสร้างที่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
 - 5.5 การครอบครองทรัพย์สินผิดกฎหมาย
 - 5.6 การทำลายชื่อเสียงผู้อื่น ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม
 - 5.7 มีอาวุธในครอบครอง
 - 5.8 การเล่นการพนัน
6. คดีเกี่ยวกับความมั่นคง
 - 6.1 การก่อการกบฏ
 - 6.2 การคิดสินบน
 - 6.3 การปลอมแปลง แอบอ้าง
 - 6.4 การบกพร่องต่อหน้าที่
 - 6.5 การให้การเท็จ
 - 6.6 ความผิดคดีอุกฉกรรจ์
 - 6.7 การ โกงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
 - 6.8 การสมรู้ร่วมคิดกระทำผิด

7. คดีเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพ

- 7.1 การกระทำที่ผิดต่อกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในการขนส่ง
- 7.2 การกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติอาหารและยา
- 7.3 การกระทำผิดต่อกฎกระทรวงสาธารณสุข

ประเภทของข่าวอาชญากรรมที่นำมาอ้างถึงในงานวิจัยเป็นประเภทคดีเกี่ยวกับบุคคลการฆาตกรรมทั้งที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

2.2.8 การเสนอข่าวอาชญากรรม

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช (2537 : 9-10) ได้กล่าวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมไว้ว่าผู้ที่ตกเป็นข่าวนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ร้ายหรือฆาตกร สื่อมวลชนควรให้ศาลตัดสินก่อนจะทำตัวเป็นศาลตัดสินเสียเอง และไม่มีสิทธิ์ที่จะไปตั้งข้อสงสัยว่าเป็นฆาตกรที่โหด หรือ “มหาโจร”

ข่าวอาชญากรรมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ปกติทางสังคม ในแง่หนึ่งเป็นปัญหาทางสังคมที่รัฐบาลยังไม่อาจแก้ไขให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนได้ ในอีกแง่หนึ่งชี้ให้เห็นว่าสังคมมีแต่ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม คนในสังคมตัดสินปัญหาด้วยวิธีรุนแรงโหดร้าย เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสื่อมวลชนเป็นกระบอกบานใหญ่สะท้อนให้เห็นภาพโหดร้ายที่เป็นจริง

นวลจันทร์ ทศนชยกุล (2537 : 23-39) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมกับการเกิดอาชญากรรมไว้ว่า สิ่งแวดล้อมในทางอาชญากรรมวิทยาหมายถึงเหตุการณ์นอกที่แวดล้อมผู้กระทำผิดเพื่อให้ต่างกับเหตุภายในตัวผู้กระทำผิด การศึกษาถึงสาเหตุในทางสิ่งแวดล้อมมี 2 ทางคือ

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ (Physical Environment) ได้แก่ ภูมิประเทศ ฤดูกาล และอากาศ
2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Social Environment) ครอบคลุมถึงครอบครัว โรงเรียน

เพื่อนบ้าน วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือเรียมซ์ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้อาจทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้

ข่าวอาชญากรรมบางข่าวอาจมีส่วนก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมได้ แต่ข่าวอาชญากรรมอีกหลายข่าวก็อาจมีส่วนทำให้สังคมได้สติช่วยปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่สังคมได้เช่นเดียวกัน (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช. 2537)

1. รมั้ดระวังการพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์เพื่อก่อให้เกิดความตกใจ หรือความตื่นเต้นเร้าใจ เช่น ย่างสด 18 ศพ ฉ่าเปลือยสาวชั้ดท้อ ให้ระมั้ดระวังรวมไปถึงการใช้ภาษาถ้อยคำที่หยาบโลน หรือความหมายไม่สุ้จะดีนัก จนอ่านข้อความพาดหัวข่าวทั้งหมดแล้วเป็นการเสื่อมเสียทางศีลธรรม หรือมีความหมายในทางเสียหาย เช่น ฉีกทุเรียนสาว หน้่มพลังหม้่า หรือพลังก้วยเดี่ยว

2. ระมัดระวังในการคัดเลือกภาพประกอบที่ดูแล้วก่อให้เกิดความสมเพช สะเทือนใจ อนาคต ชั่วอายุรรมณ์ให้หงุดหงิด เศร้าสลดใจ ภาพผู้ถูกสังหารเลือดท่วมตัว ภาพหญิงสาวถูกข่มขืน ขึ้นสั้นด้วยความกลัวยื่นเอามือปิดอกด้วยผ้าผืนน้อย ๆ ภาพคนแขวนคอตาย เป็นต้น

3. การเสนอข่าวควรเสนอให้ข้อเท็จจริงและรายละเอียดของข่าวเท่าที่จำเป็น เช่น คดีข่มขืนฆ่า บอกถึงสาเหตุและผลคดี ไม่ควรพยายามเน้นการบรรยายให้เห็นถึงขั้นตอนของการข่มขืน กระทำชำเรา หรือคดีปล้นและชี้ให้เห็นถึงการเตรียมประกอบอาชญากรรมครั้งนี้จนละเอียดจนอาจมีผู้เลียนแบบ

4. การคำนวณสัดส่วน ในการเสนอข่าวอาชญากรรมแต่ละวันให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับการเสนอข่าวประเภทอื่นๆ แม้กระทั่งความยาวของข่าวนั้น ควรประเมินว่าข่าวที่จะเสนอเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด ก่อนที่จะตัดสินใจเสนอเป็นข่าวเด่นประจำวัน

5. ในการเสนอข่าวอาชญากรรมบางข่าว ควรสัมภาษณ์บุคคลหรือนักวิชาการเฉพาะด้าน หรือที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อชี้แจงปัญหาอาชญากรรมที่ส่งผลร้ายต่อสังคม พร้อมทั้งบอกวิธีป้องกันและทางออก หากเป็นไปได้ควรพยายามสร้างมิติมหาชนให้หันมาต่อต้านปัญหาอาชญากรรม เพราะเรื่องนี้อาจเกิดขึ้นกับใครคนใดคนหนึ่งทุกขณะ สื่อมวลชนและสังคมต้องช่วยกันสร้างทัศนคติต่อต้านด้านการประกอบอาชญากรรมที่เป็นผลร้ายต่อสังคมและส่วนรวม

6. การเสนอข่าวควรมีลักษณะกระตุ้นให้ผู้รักษากฎหมายชัดเจน เคารพหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการ ดำรง อัยการ ศาล ฯลฯ และพร้อมที่จะเปิดโปงการกระทำที่ไม่ถูกต้องไม่จะเป็นการวิงวอนล้มเลิกการใช้สิทธิพลเมืองเพื่อข่มขู่พยานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา หรือในทางกลับกันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่ผู้ต้องหา

7. การเสนอข่าวแต่ละครั้งพยายามที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย หากบางครั้งถ้ามีการเสนอข่าวคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ควรชี้แจงให้ผู้รับข่าวสารได้เข้าใจถูกต้อง

8. ในเนื้อหาของข่าวน่าจะหาวิธีทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการประกอบอาชญากรรม จะได้รับการลงโทษตามกฎหมายตามลักษณะความผิด และหากมีการปราบปรามถึงขั้นจับตายที่เรียกว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ก็เน้นวิธีการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่ออาชญากรรมถึงตายสถานเดียว การพิพากษาลงโทษของศาลอย่างไม่ปราณี หรือเสนอข่าวให้สังคมร่วมกันประณามการประกอบอาชญากรรม

9. ระมัดระวังการเสนอข่าว เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าผู้กระทำความผิดเป็นคนเก่ง หรือเป็นวีรบุรุษ ผู้กระทำผิดคือผู้ทำลายความสงบของสังคม จึงสมควรถูกประณาม

10. รมัควัฒนการเสนอข่าวเกี่ยวกับการวางแผนปราบปรามโจรผู้ร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บางครั้งก็เป็นการชี้ช่องทางหรือเบาะแสให้คนร้ายหลบหนีการจับกุม

11. พิจารณาอย่างรอบคอบในการเสนอข่าว บางครั้งอาจนำมาซึ่งผลร้ายแก่ครอบครัวญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้านของผู้กระทำความผิด หรือพยาน เช่น บางตอนของข่าวอาจมีข้อความว่า วันเกิดเหตุน้องชายฆาตกรออกจากบ้านไปพร้อมฆาตกร (ตามปกติพี่น้องอาจออกจากบ้านไปพร้อมกันได้เสมอ) หรือ นาย.....ซึ่งอาจเป็นพยานรู้เห็นการวางแผนการปล้นมาตั้งแต่ต้น ได้บอกรายละเอียดถึงลักษณะของผู้ร้าย ที่อยู่” (พยานรายนี้อาจถูกข่มขู่หรือฆ่าปิดปากได้)

12. ชักจูงประชาชนให้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการหาช่องทาง เพื่อติดตามการเคลื่อนไหวของผู้ร้าย ผู้ต้องสงสัย หรือชี้เบาะแส

13. สร้างค่านิยมให้แก่ประชาชนให้รู้จักการให้อภัยบุคคลที่สำนึกผิด ในการประกอบอาชญากรรมของตน หลังจากได้ชดใช้กรรมตามกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้โอกาสแก่ผู้นั้นได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

จินตนา ยศสุนทร (2524 : 136-142) ได้กล่าวถึงการนำเสนอข่าวอาชญากรรมไว้ว่า

1. วิธีการเสนอข่าวอาชญากรรม ควรเป็นไปในแง่ให้ประชาชนรู้วิธีป้องกันตนเองเพราะเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ในความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันอาชญากรรมเป็นปัญหาใหญ่ที่มีสถิติการเกิดคดีสูง และเป็นอันตรายต่อทรัพย์สิน และชีวิตของประชาชนซึ่งประชาชนจำเป็นต้องรู้ และหาแนวทางป้องกันตัว

2. สื่อมวลชนทั้งประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ไม่ควรนำเสนอแง่ข่าวในด้านที่ส่งเสริมผู้ประกอบอาชญากรรมให้เป็นตัวเอก หรือคนสำคัญ

3. ควรติดตามการเสนอข่าวอาชญากรรมทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ประกอบอาชญากรรมจนกระทั่งลงโทษอาชญากรรม เพราะในปัจจุบันเมื่อเสนอข่าวไปแล้วไม่มีการติดตาม ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมบกพร่อง และผู้กระทำความผิดหนีรอดอย่างลงชนวล

4. ควรให้การกล่อมเกลจิตใจประชาชน ไม่ควรเสนอภาพหรือเรื่องราวที่โหดร้าย ทารุณสยดสยอง สื่อควรมีวิจรรณญาณในการพิจารณาว่า การเสนอลักษณะดังกล่าวจำเป็นต่อการรับรู้ของประชาชนหรือไม่ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะตามมาภายหลัง

จะเห็นว่าวิธีการเสนอข่าวอาชญากรรมข้างต้นสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับจริยธรรม ตลอดจนการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

วิธีการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่นำมาใช้ประกอบในงานวิจัยควรเป็นไปในแง่ให้ประชาชนรู้วิธีป้องกันตนเอง เพราะเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน

อาชญากรรมเป็นปัญหาใหญ่ที่มีสถิติการเกิดคดีสูงและเป็นอันตรายต่อทรัพย์สินและชีวิตของประชาชนซึ่ง ประชาชนจำเป็นต้องรู้และหาแนวทางป้องกันตัว

ควรให้การกล่อมเกลาจิตใจประชาชนไม่ควรเสนอภาพหรือเรื่องราวที่โหดร้าย ทารุณ สยดสยอง สื่อควรมีวิจารณญาณในการพิจารณาว่า การเสนอภาพในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต่อการรับรู้ของประชาชนหรือไม่ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมาภายหลังเพราะผู้ที่ดูภาพข่าวมีความแตกต่างกันทั้งอายุ เพศ และการศึกษา

2.3 แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นจริงทางสังคมกับสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทในการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกในสังคมกับโลกแห่งความเป็นจริง โดยสื่อมวลชนผลิตและแพร่กระจายสาร ซึ่งตามนัยหมายถึงชุดแห่งสัญลักษณ์ที่มีความหมายอ้างอิงถึงโลกประสบการณ์ซึ่งเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งต่าง ๆ หรือภาวะการณ์ความเป็นจริงของโลกภาพ และ โลกทางสังคมที่แวดล้อมตัวเรา “สาร” ของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และสร้างความเชื่อเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้นกับคนเรา สื่อมวลชนรับภาระหน้าที่เป็นตัวเชื่อมเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้นกับคนเรา สื่อมวลชนรับภาระหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนเรามีประสบการณ์ทางอ้อมกับสรรพสิ่งต่าง ๆ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลกแห่งความเป็นจริงกล่าวคือสมาชิกในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นจริงทางสังคม ตามที่สื่อมวลชนสร้างหรือนิยามไว้ สมาชิกในสังคมสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงทางสังคมได้ โดยไม่ต้องมีประสบการณ์ร่วมโดยตรง (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์. 2529)

สื่อมวลชนจึงมีบทบาทอย่างมากในการที่จะทำให้คนในสังคมได้รู้ว่ามีเหตุการณ์หรือเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้าง และสื่อมวลชนก็ยังเป็นตัวกำหนดความสำคัญของประเด็นปัญหาในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือประเด็นปัญหาใดก็ตามได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากมีการเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ผู้รับสารย่อมเกิดความคุ้นเคยกับประเด็นปัญหาดังกล่าว และตระหนักว่าเป็นปัญหาสำคัญ และอาจจะมีประเด็นที่อื่นที่จริงมีความสำคัญแต่ไม่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชน ประเด็นนั้นก็ไม่อยู่ในการรับรู้ของผู้รับสาร

อาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนเปรียบเสมือนหน้าต่างที่เปิดสู่โลกกว้าง ทำให้คนเรารู้เห็นความเป็นจริงทางสังคม ทั้งสังคมภายในที่เราเป็นสมาชิกอยู่ และสังคมภายนอกที่เราไม่ได้เป็นสมาชิก อย่างไรก็ตาม มีประเด็นโต้แย้งซึ่งนำไปสู่การอภิปรายและถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่า สื่อมวลชนอาจมิใช่หน้าต่างที่เปิดสู่โลกกว้าง แต่อาจจะเป็นตัวกลั่นกรองหรือเลือกเฟ้นภาพความจริงของโลกมาสู่โลกระบบประสาทการรับรู้ของเรา กล่าวคือ หากเนื้อหาของสื่อมวลชนผ่านกระบวนการ

กลั่นกรองหรือตัวเลือกเฟ้นภาพความเป็นจริงของโลกมาสู่โลกระบบประสาทการรับรู้ของคนเรา กล่าวคือ หากเนื้อหาของสื่อมวลชนผ่านกระบวนการกลั่นกรองหรือมีกฎเกณฑ์ ในการควบคุมมากเท่าไร ความเป็นจริงทางสังคมย่อมถูกสกัดกั้นบดบังมากเท่านั้น หรือบิดเบือนมากขึ้นเท่านั้น ผลลัพธ์คือความเป็นจริงทางสังคมที่เสนอโดยสื่อมวลชนอาจมิใช่สถานการณ์แวดล้อมตามธรรมชาติที่เที่ยงแท้ เช่น การเลือกเนื้อหาของสื่อมวลชนจะถือเอาเรื่องที่มีความก้าวร้าวรุนแรงและ กระทบอารมณ์ความรู้สึกอย่างรุนแรง (Dramatic) เป็นเกณฑ์สำคัญ การก่ออาชญากรรมที่เป็นการ ใช้ความรุนแรงต่อตัวบุคคล จะได้รับการนำเสนอในสื่อมวลชนมากกว่าอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมรับรู้เรื่องอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมผิดเพี้ยนไป (Gerbner & Gross, 1976)

วอลเตอร์ ลิปปี้แมน (Walter Lippman, 1992 : 801-803) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการ สร้างความเป็นจริงไว้ในหนังสือเรื่อง “Public Opinion” เขาได้กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ กับการสร้างประชามติ โดยอธิบายว่าหนังสือพิมพ์เสนอความเป็นจริงของ “โลกภายนอก” อย่างมี การเลือกสรร และสิ่งที่ถูกเลือกมาเสนอไว้นั้นทำให้เกิด “ภาพในสมองของเรา” ซึ่งยืนยันได้ว่า นั่นคือ การที่ความคิดและพฤติกรรมของคนเราที่มีต่อสภาวะการณ์ภายนอกได้ถูกสร้างขึ้นมาจากที่ละ เล็กทีละน้อย แล้วคนเราก็ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่สื่อมวลชนสร้างขึ้นมา ลิปปี้แมน เรียกสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ว่า “สภาพแวดล้อมจำลอง” (Pseudo - environment) ซึ่งเป็นสิ่งที่ ติดอยู่ระหว่างตัวเรา (ผู้รับสาร) กับสภาพแวดล้อมทางสังคมในส่วนที่เป็นวัตถุวิสัย

2.4 แนวคิดพัฒนาการทางอารมณ์ของมนุษย์และการเกิดอารมณ์

2.4.1 ความหมายและความสำคัญของอารมณ์

อารมณ์เป็นประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกที่รุนแรง เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ทางสรีระ และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งอารมณ์ช่วยในการปรับตัวให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมี ความหมาย

นักเสรีจิตวิทยาและนักจิตวิทยา เชื่อว่าอารมณ์เป็นภาวะที่ไม่คงที่ และมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ศรีธรรม ธนะภูมิ. (2534 :11-15) คือ

- 1) อารมณ์ไม่ใช่พฤติกรรมภายนอก หรือความคิดเฉพาะอย่าง แต่อารมณ์เป็นประสบการณ์ ความรู้สึกส่วนบุคคล
- 2) อารมณ์เป็นความรู้สึกที่รุนแรงและมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างไปจากการ กระทำปกติทั่วไป เช่น เมื่อมีอารมณ์กลัวจะมีมือสั่น หน้าบิดเบี้ยว ทำทางเกร็ง แสดงการต่อต้าน และ ป้องกันตัวซึ่งอาการแสดงออกเหล่านี้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ โดยที่เราไม่รู้ตัว

3) อารมณ์มีความซับซ้อนกว่าความรู้สึกทางร่างกายอื่น ๆ บุคคลจะมีการประเมินหรือแปลความหมายของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องแล้วจึงจะเกิดอารมณ์นั้น ๆ ซึ่งการแปลความหมายสถานการณ์สามารถเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาทางอารมณ์ได้ เราตั้งใจให้เกิดอารมณ์ไม่ได้ แต่การเกิดอารมณ์จะขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ ว่าเราจะแปลความหมายว่าน่ากลัวหรือน่าพอใจ

4) อารมณ์จะเกิดร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งการตอบสนองภายในจะมีการเปลี่ยนแปลงอัตราการเดินทางของหัวใจ ปฏิกิริยาตอบสนองภายในเป็นปฏิกิริยาสะท้อน และบางอย่างก็เป็นเรื่องของการเรียนรู้

จากลักษณะทั้ง 4 ประการอาจสรุปได้ว่า อารมณ์ใด เป็นประสบการณ์ที่บุคคลจะรู้สึกได้ทันทีที่เกิดขึ้นกับตน ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์ พร้อมกันนั้นก็มีการแสดงออกทางปฏิกิริยาตอบสนองทางสรีระ ซึ่งปฏิกิริยาตอบสนองนี้อาจเป็นปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติ หรือกริยาอาการที่เกิดจากการเรียนรู้ก็ได้ อารมณ์มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านการปรับตัวทำให้การดำเนินชีวิตความหมายแตกต่างไปจากเครื่องจักร

2.4.2 การจัดประเภทของอารมณ์

คาร์รอล อิชาร์ด (Carroll Isard. 1969 : 101-103) ได้จำแนกอารมณ์ออกเป็น 10 ประเภทคือ

1) Interest - Excitement เป็นอารมณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และใช้ความพยายามในเชิงสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

2) Joy เป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดสภาวะของความเชื่อมั่น มองสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มไปด้วยความหมาย และเกิดความรู้สึกว่าตนยังคงเป็นที่รักของบุคคลอื่น ๆ อยู่

3) Surprise เป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้าในระบบประสาทอย่างฉับพลัน ซึ่งเป็นสภาวะของการตระเตรียมบุคคลที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4) Distress - Anguish เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องประสบกับความพลัดพราก หรือเผชิญกับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในชีวิต หรืออาจเป็นเพียงจินตนาการก็ได้ ในกรณีที่บุคคลไม่สามารถบรรลุมาตรฐานที่ตนหรือผู้อื่นตั้งความหวังไว้

5) Anger - Rage เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลพบกับการขัดขวาง หรืออุปสรรคทางด้านร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งในบางครั้งอารมณ์นี้อาจนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้

6) Disgust เป็นอารมณ์อันเกิดจากการกระทบกับสัมผัสที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การได้กลิ่นเหม็น เป็นต้น **

7) Contempt - Scorn เป็นอารมณ์ที่อาจเกิดผสมกับอารมณ์โกรธ หรืออารมณ์ขะเขย่ง จัดเป็นอารมณ์ที่มีลักษณะชาเย็น อันเป็นต้นเหตุของการแสดงพฤติกรรมที่ขาดความเมตตา กรุณา ต่อบุคคลที่ตน โกรธหรือเหยียดหยาม

8) Fear - Terror เป็นอารมณ์ที่เกิดเมื่อบุคคลกำลังเผชิญอยู่กับสิ่งที่ตนไม่สามารถจะเข้าใจ ได้หรือเกิดความไม่แน่ใจในภัยอันตรายที่จะมาถึง ความกลัวจะช่วยทำให้บุคคลหาทางหลบหนีออกจากสถานการณ์ที่ตนกำลังคุกคามอยู่

9) Shame Sin Shyness - Humiliation เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลถูกลงโทษเพราะไม่ ประพฤติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งบุคคลอาจเกิดความรู้สึกอาฆาต พยาบาท ต่อผู้ที่ทำให้ตนต้อง พบกับความอับอาย หรือบางครั้งอาจมีการพยายามที่จะปรับปรุงตนเองใหม่

10) Guilt เป็นอารมณ์ที่มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับความวิตกกังวล และความอาย ความ รู้สึกผิด อาจเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้กระทำในสิ่งที่ผิด โดยที่ตนเองก็รู้อยู่แก่ใจ

โรเบิร์ต พลูทซิก (Robert Plutchik, 1969 : 101-103 อ้างถึงในจิตวิทยาวัยรุ่น) เชื่อว่า อารมณ์พื้นฐานมีอยู่ 8 ชนิด คือ กลัว ประหลาดใจ เศร้าเสียใจ รังเกียจ โกรธ คาดหวัง รื่นเริง และ ขอมรับ อารมณ์ที่มีระดับความเข้มข้น ๆ จะแยกไม่ออกว่าเป็นอารมณ์อะไร นอกจากนี้อารมณ์ทั้ง 8 ชนิดนี้ยังอาจผสมผสานกันเป็นอารมณ์ที่ซับซ้อนขึ้นไปอีก เช่น อารมณ์อิจฉา เป็นอารมณ์ผสมกัน ระหว่างรัก โกรธ และกลัว ส่วนอารมณ์หึง เป็นอารมณ์ที่ผสมระหว่างรักและกลัว

พลูทซิก เชื่อว่า อารมณ์รังเกียจ มีพื้นฐานทางชีววิทยาเกี่ยวกับการขจัดความไม่สบายกายใจ จาก แพงก์เซปป์ (Jaak Panksepp, 1969 : 101-103 อ้างถึงในจิตวิทยาวัยรุ่น) กล่าวว่าอารมณ์ พื้นฐานมี 4 ชนิดคือ คาดหวัง เดือดดาล ตื่นตระหนก และหวาดกลัว ความรู้สึกไม่สบายใจ เช่น ความวิตกกังวล เป็นความรู้สึกที่คละเคล้ากันระหว่าง ความกลัว โกรธ เศร้า สำนึกผิด และอับอาย ส่วนความรู้สึกมีความสุข เกิดจากอารมณ์รัก ผสมกับความสนใจ และรื่นเริง ยินดี ซึ่งอารมณ์จำแนก ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) อารมณ์ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ (Pleasantness) มีความสุข ต้องการยึดเหนี่ยวเอาไว้ ต้องการให้เกิดขึ้น เป็นอารมณ์ทางบวก ได้แก่ ชื่นชม รัก ขอมรับ เป็นต้น

2) อารมณ์ที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Unpleasantness) มีความทุกข์ ต้องการหลีกเลี่ยง หลีกหนี ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก เป็นอารมณ์ทางลบ ได้แก่ กลัว โศกเศร้า เกลียด ขยะแขยง เป็นต้น

ชาร์ล คาร์วิน (Charles Darcin, 1983 : 82-83) ผู้เขียนหนังสือชื่อ The Expression of Emotion in Man and Animal เชื่อว่า อารมณ์เป็นสิ่งที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาและเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ใน มนุษย์ เพราะอารมณ์คือสิ่งที่จำเป็นหรือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตและเผ่าพันธุ์

โรเบิร์ต พลุทซิก (Robert Plutchik. 1987 : 44-47) เชื่อว่า หน้าทีและเป้าหมายของอารมณ์ในขบวนการวิวัฒนาการเพื่อการมีชีวิตรอดอารมณ์แรกเกิด คือ อารมณ์กลัว การมีอารมณ์กลัวจะช่วยปกป้องอันตรายที่จะเข้ามาใกล้กราย เขาเชื่อว่าอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์มี 8 ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะทำหน้าที่ต่างกัน ดังนี้

- 1) อารมณ์กลัว ทำหน้าที่ ปกป้อง
- 2) อารมณ์โกรธ ทำหน้าที่ ทำลาย
- 3) อารมณ์รื่นเริง ทำหน้าที่ ให้ความร่วมมือ
- 4) อารมณ์รังเกียจ ทำหน้าที่ ปฏิเสธ
- 5) อารมณ์ยอมรับ ทำหน้าที่ แพร่พันธุ์
- 6) อารมณ์เศร้า ทำหน้าที่ รักษาความรู้สึกสูญเสีย
- 7) อารมณ์ประหลาดใจ ทำหน้าที่ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่
- 8) อารมณ์คาดหวัง ทำหน้าที่ สำรวจหรือ ค้นหา

อารมณ์ที่เชื่อว่าเป็นธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ ได้แก่ อารมณ์กลัว โกรธ และรื่นเริง ส่วนลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ที่เป็นพื้นฐานไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ ได้แก่ การขี้ม การขมวดคิ้ว การยิงฟัน ซึ่งนักจิตวิทยา เชื่อว่า เป็นเรื่องของวิวัฒนาการ

2.4.3 องค์ประกอบพื้นฐานของอารมณ์ที่ดี

1. พันธุกรรม

สุขภาพจิตที่ดีและสภาพอารมณ์ที่มั่นคงนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานหลายประการด้วยกัน โดยที่ลักษณะพันธุกรรมจะเป็นพลังพื้นฐานที่จะกำหนดให้แต่ละคนมีขอบเขตจำกัดที่จะมีสุขภาพจิตได้เพียงใด แต่สิ่งที่ควรคำนึงคือลักษณะพันธุกรรมที่ดี ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นตัวประกันสภาพสุขภาพจิตที่ดีได้แน่นอนเสมอไป เพราะสุขภาพจิตดีหรือไม่ยังมีอิทธิพลขององค์ประกอบอื่น ๆ ในช่วงชีวิตมาเกี่ยวข้องด้วยแต่ลักษณะพันธุกรรมจะเป็นตัวที่ทำให้บุคคลผู้นั้นมีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตได้หรือไม่เพียงใดต่างหากหรือลักษณะทางพันธุกรรมอาจจะผลักดันให้คน ๆ นั้นเจ็บป่วยทางจิต หรือ ทางอารมณ์เสื่อมโทรมเป็นไปในรูปของโรคจิตแบบเศร้าหมอง โรคจิตแบบจิตเวช หรือโรคประสาท แบบกังวลกระวนกระวาย ฯลฯ ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น หรือในกรณีที่สำคัญที่ตัวประกอบทางพันธุกรรมได้ มีผลโดยตรงต่อสภาพบกพร่องทางปัญญา หรือสภาพปัญญาอ่อน หรือโรคทางกายเรื้อรังบางอย่างที่มีสาเหตุจากสภาพประสาทผิดปกติสิ่งเหล่านี้จะมีบทบาทอย่างสำคัญให้บุคคลที่มีลักษณะทางพันธุกรรมดังกล่าวไม่สมบูรณ์ทางสุขภาพจิต และสภาพอารมณ์บกพร่องไม่มากนักน้อยแล้วแต่กรณีตามไปด้วย

2. ทางกายภาพหรือร่างกาย

นอกจากนี้องค์ประกอบทางร่างกายหรือทางกายภาพ ก็จะมีส่วนสำคัญไม่น้อยที่จะทำให้บุคคลปรับตัวได้ดีหรือไม่ แค่นั้นด้วย เหมือนกับที่มีคำกล่าวซึ่งมักถูกนำมาพูดถึงอยู่เสมอโดยทั่วไป ที่ว่าร่างกายแข็งแรงจะช่วยให้จิตใจแข็งแรงซึ่งเป็นการ เน้นว่าการปรับปรุงให้ร่างกายมีความกระปรี้กระเปร่าสมบูรณ์อยู่เสมอ นั้น เท่ากับเป็นการวางพื้นฐานที่งดงามให้อารมณ์และจิตใจด้านอื่นเบิกบาน นำไปสู่สภาพสุขภาพจิตที่ดีได้โดยง่ายแต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าคนที่สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ช่วยให้บุคคลผู้นั้นมีความกระปรี้กระเปร่ากระตือรือร้น มีโอกาสที่จะหาความสุขและเกิดความดีใจที่จะดำรงชีวิต มากกว่าถ้าหากจะเปรียบง่าย ๆ กับคนที่เจ็บ ๆ ไข้ ๆ หรือคนที่สภาพร่างกายเหนื่อยล้าจากการที่ต้องหิวโหย ทำงานหนักหรืออดนอนเป็นคืน คนที่ป่วยโดยเฉพาะผู้ที่ป่วยเรื้อรังจะปรับตัวในชีวิต ได้ยากลำบากเป็นธรรมดา หรือคนที่มีความบกพร่องทางร่างกายในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะพิการของอวัยวะบางส่วน หรือความบกพร่องอื่น ๆ ก็มักเป็นคนที่มีปัญหาในการปรับตัวอยู่เสมอ ตัวที่เราพบเห็นอยู่บ่อย ๆ

3. สิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในฐานะที่คนเรานั้น ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม เพราะจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นรอบข้างมาตั้งแต่เกิด องค์ประกอบเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของคนก็คือ องค์ประกอบทางสังคม ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของบุคคลแต่ละคน สังคมที่บุคคลมีชีวิตอยู่ในแต่ละช่วงวัยและหมายความรวมถึงถึงลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคม โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือสามารถที่จะปรับตัวในสภาพการสังคมแบบต่าง ๆ ที่บุคคลนั้น ๆ มีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมประจำวันของชีวิต แรงผลักดันทางสังคมเหล่านี้ต่างมีผลต่อสุขภาพจิตทั้งสิ้น อิทธิพลสำคัญจะมาจากหน่วยสังคมที่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุดมาตั้งแต่เยาว์วัยนั้นก็คือนานหรือครอบครัวนั่นเอง รองลงมา ก็จะเป็นโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ หรือชุมชนรูปต่าง ๆ กันออกไปเมื่อบุคคลเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น

องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นมีส่วนสำคัญเป็นพื้นฐานของลักษณะของอารมณ์ที่ดี และการรับข่าวสารจากสื่อหลายประเภทเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่ทำให้ทั้งความบันเทิง ข่าวสาร ความรู้ เพราะบุคคลต้องเกี่ยวข้องกับสื่อทุกประเภท มีความสำคัญในชีวิตประจำวันในยุคข่าวสาร ไร้พรมแดน บุคคลต้องมีการพิจารณาในการเลือกรับและปฏิเสธสื่อด้วยวัยและการศึกษาที่แตกต่างกันจึงมีการถกเถียงการรับข่าวสารที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าสื่อจะมีทั้งคุณและโทษดังนั้นทั้งผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ จะต้องมีการคัดเลือกข่าวสารในการนำเสนอออกสู่สาธารณชน ครอบครัว ต้องมีการชี้แนะให้คำปรึกษาในการคัดเลือกข่าวสารแก่บุคคลในครอบครัว และสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมในด้านการให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักศึกษา ซึ่งทุก ๆ ฝ่ายจำเป็นต้องช่วยกัน

ดูแลให้นักศึกษาได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อตนเองเพื่อพัฒนาการทางอารมณ์และความรู้สึกที่ดีของนักศึกษา

2.5 ทฤษฎีการเกิดอารมณ์ความรู้สึก

ศรีภูมิ ธนะภูมิ. (2534 : 103-106) อ้างถึงในพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ กล่าวถึงทฤษฎีการเกิดอารมณ์ไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีของเจมส์ - แลง (James - Lang Theory) เชื่อว่า ร่างกายของเราจะต้องแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเป็นอันดับแรก แล้วอารมณ์จึงเกิดตามมา ดังนั้น ประสบการณ์ทางอารมณ์จึงเป็นผลมาจากการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย โดยหลังจากที่เกิด การเร้าทางกายและพฤติกรรม จะรู้สึกการเต้นของหัวใจหายใจหอบ หน้าแดง และเหงื่อออก นำไปสู่ประสบการณ์ทางอารมณ์

2. ทฤษฎีของแคนนอน - บาร์ค (Cannon - Bard Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีของ James - Lang ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ในขณะที่บุคคลกำลังเผชิญหน้ากับสิ่งเร้าที่สามารถก่อให้เกิดความขั้ว หรือกระตุ้นอารมณ์อยู่นั้น แรงกระตุ้นจากประสาทสัมผัสจะส่งต่อไปยังสมองส่วนที่เรียกว่า ฮาลามัส เพื่อตีความ เช่น เมื่อเราเห็นสัตว์ร้ายจะเกิดการรับรู้ที่สมองจึงเกิดอารมณ์พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

3. ทฤษฎีของแซคเตอร์ - ซิงเกอร์ (Schachter - Singer Theory) ซึ่งให้ความสำคัญกับการตีความสถานการณ์หรือปฏิกิริยาตอบสนองอัตโนมัติทางร่างกาย ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเร้าอย่างเดียวไม่ทำให้เกิดอารมณ์ จะต้องมีการแปลความคู่ไปด้วย และอาการตอบสนองทางกายแบบเดียวกันอาจทำให้อารมณ์แตกต่างกันได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับการตีความการณ์ที่มาเร้าให้เกิดการตอบสนอง

4. ทฤษฎีร่วมสมัย (Contemporary Model of Emotion) เชื่อว่า การประเมินสถานการณ์ทำให้เกิดการเร้า การแสดงพฤติกรรม สีหน้าท่าทาง และความรู้สึกอารมณ์ ในขณะเดียวกันมาก ประเมินความรู้สึกทางอารมณ์ จะมีผลต่อการเร้าพฤติกรรม การแสดงออก และความรู้สึกทางกายอื่น ๆ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

เมื่อนักศึกษาดูภาพข่าวอาชญากรรมบนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ ภาพข่าวอาชญากรรมเป็นสิ่งเร้าก่อให้เกิดความขั้วหรือกระตุ้นความรู้สึกด้านอารมณ์ แรงกระตุ้นจากประสาทสัมผัสจะส่งต่อไปยังสมองเพื่อตีความหมายที่สื่อออกมาจากภาพข่าว เช่น เลือด ความตาย ความหวาดกลัว เป็นต้น การรับรู้ที่สมองส่งต่อไปยังจิตใจทำให้เกิดความรู้สึกด้านอารมณ์ในการเห็นภาพข่าวซึ่งเห็นด้วยกับทฤษฎีของแคนนอน - บาร์ค (Cannon - Bard Theory) ที่นำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัย

1. ความทุกข์

5. ปฏิกริยาทางอารมณ์ (Emotional Reactions) บุคคลแต่ละคนมีแนวทางในการตอบสนองต่อความเครียดด้วยอารมณ์แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ การสร้างเสริมบุคลิกภาพ การศึกษาอบรมในวัยเด็ก และประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต บางคนมีการผ่อนคลาย ผ่อนเบา (Relax) และง่าย ๆ ตามสบาย ไม่ทุกข์ไม่ร้อน (Easy going) ถึงแม้ว่าจะพบกับความกดดันบีบคั้นอย่างรุนแรง ในขณะที่บางคนกลับสร้างปัญหาขึ้นมา ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ทำให้เกิดความหายนะหรือภัยพิบัติได้อย่างมหันต์ (A major disaster) คนที่เอาชนะความเครียดได้มักมีความรู้สึกเบิกบานแจ่มใส (Exhilarated)

ปฏิกริยาต่อความกดดันบีบคั้นอย่างรุนแรง จะช่วยทำให้บุคลิกภาพของบุคคลเข้มแข็งแรงขึ้นอีกได้ โดยทำให้การแสดงปฏิกริยาทางอารมณ์ที่ง่ายนั้นกลายเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีอารมณ์ฉุนเฉียวจะระเบิดสิ่งเล็กน้อยที่สุดออกมา บุคคลที่ไม่สมบูรณ์จะล้มป่วยลง และบุคคลที่วิตกกังวลจะขวัญหนีดีฝ่อ

วัยเด็กเคยผ่านการมีความรู้สึกต่าง ๆ มากมาย อันมีขอบเขตกว้างใหญ่ ถ้าเป็นคนที่โกรธง่ายหรือพุดมาก ก็จะพัฒนาความรู้สึกเฉพาะทางด้านนี้มากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้บิดามารคายังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น การระงับความโกรธด้วยการให้อภัยต่อการไม่ได้รับความช่วยเหลือ เป็นต้น ปฏิกริยาทางอารมณ์ของเราที่คิดควมมาตั้งแต่วัยเด็ก มักจะไม่เหมาะสมถูกต้องต่อสถานการณ์เฉพาะอย่างอยู่เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บรูซ เคยเป็นเด็กที่มีความท้อแท้หมดกำลังใจ จากการแสดงความโกรธและความก้าวร้าว เขามีน้องสาว 3 คน และได้ถูกสอนให้อดกลั้นความก้าวร้าวและเก็บความโกรธเอาไว้ เขาทดแทนความโกรธ ด้วยความรู้สึกที่สับสน พร้อมกับอยู่ภายใต้เหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยความเครียด ด้วยการเก็บกอดความรู้สึกเช่นนี้เอาไว้ เมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่และเข้าสู่ในวัยทำงาน เมื่อเกิดความขัดแย้งกับผู้ร่วมงาน แทนที่เขาจะระเบิดความโกรธออกมา เพราะความโกรธเป็นปฏิกริยาทางอารมณ์ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งทำให้ผู้ร่วมงานไม่เข้าใจเขา มักจะแปลพฤติกรรมเช่นนี้ผิด ทำให้บรูซมีความเครียดมากยิ่งขึ้น

การพิสูจน์แยกแยะปฏิกริยาทางอารมณ์แบบต่าง ๆ ดังตัวอย่าง ความรู้สึกในระดับต่ำ หรือ ร่าเริงปิติยินดี ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดจากความเครียดสูงอย่างเห็นได้ชัด ประกอบด้วย

1. หงุดหงิด ฉุนเฉียว (Irritability)
2. วิตกกังวล กลุ้มใจ (Anxiety)
3. ความเศร้า สลดหดหู่ (Depression)
4. กระบวนการคิดแตกสลาย สับสน (Disruption of thought processes)

1. ความหงุดหงิด ฉุนเฉียว รำคาญ (Irritability)

คนส่วนมากจะรู้สึกหงุดหงิด รำคาญ ฉุนเฉียว อยู่บ้างเป็นบางโอกาส อันเป็นปฏิกิริยาตอบโต้การถูกรังแก แกล้ง ก่อแค้น ทำให้โกรธเคือง ซึ่งเราจะต้องประสบพบอยู่ชั่ววันจันทร์ ตามธรรมชาติ ปฏิกิริยาเช่นนี้ได้มาช่วยเหลือเรา เหมือนกับบาร์มิเตอร์ที่ใช้วัดความดัน ทำให้เราได้ตระหนักรู้จักระดับความเครียดอันรุนแรงกล่าวคือ ถ้ามีสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ มาก่อแค้นทวน จะทำให้ท่านสามารถเกิดความคิดที่รุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แมรี่ ทำงานเป็นครู ได้นำหน้าที่การงานของเธอคิดมาขังครอบครัวด้วยหน้าที่การงานของเธอสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเธออย่างดี ลูกของเธอพักอยู่ที่โรงเรียนระหว่างเปิดเทอมอย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาปิดเรียน แมรี่รู้สึกมีภาระอันหนักหน่วงเกินขีดเป็นพิเศษ เมื่อเวลาผ่านไปเธอก็ตระหนักรู้ว่า เธอกำลังมีความหงุดหงิดฉุนเฉียวมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะกับครอบครัวของเธอ เมื่อไปถึงบ้านเธอมักจะตะโกนด่าลูก ๆ และบ่นถึงพฤติกรรมของลูก ๆ อยู่เสมอ เธอจึงรู้สึกว่าจะไม่สามารถพักผ่อนคลายเครียด รวมทั้งชื่นชมยินดีกับชีวิต ดังนั้น มารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านจำนวนมาก บางทีจะต้องทำการพิสูจน์แยกแยะประสบการณ์ชีวิตที่เหมือนกับแมรี่

2. ความวิตกกังวล กลุ้มใจ (Anxiety)

ความวิตกกังวลมีแนวโน้มที่จะถือเป็นปฏิกิริยาทั่วไปที่มีต่อเหตุการณ์ อันเต็มไปด้วยความเครียด และบางทีก็ถือว่าเป็นปฏิกิริยาที่มีความสำคัญมากที่สุด สำหรับความวิตกกังวลของคนจำนวนมากจะไม่อยู่ลึก โดยเฉพาะในระหว่างที่เกิดความวิตกกังวล โดยการกลัวความไม่รู้ และการคาดหมายถึงความหายนะ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์อันน่าวิตกเพียงเล็กน้อยที่สุด จะถูกมองว่าเป็นแหล่งที่มาของความเครียดก็ตาม

ระดับความวิตกกังวลที่มีอยู่ของคนทั่วไปจะถือว่าเป็นเรื่องปกติก็จริง แต่พวกเราทุกคนก็มักจะมีวิตกกังวล ก่อนที่จะไปหาหมอฟัน หรือเข้าประชุมเรื่องที่สำคัญ หรือถูกสัมภาษณ์ถึงหน้าที่การงาน ดังนั้นบุคคลที่มีความวิตกกังวลเกินขีดจึงเป็นผู้ที่ขยายเหตุการณ์ทุกอย่างให้เป็นเรื่องใหญ่โตเกินความจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจมส์ เป็นคนที่มีความวิตกกังวลอยู่เสมอ ดังนั้น เมื่อเขาได้ข่าวว่า ได้รับการสนับสนุนแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการห้างสรรพสินค้า เขาก็ได้มีความวิตกกังวลพุ่งขึ้นถึงระดับสูงอย่างรวดเร็ว กระทั่งหัน โดยเขาได้ตื่นขึ้นในยามวิกาลด้วยความเหนื่อยอ่อน ถ้าเขานอนน้อยเกินไป ตื่นไม่ทันเปิดร้านค้าให้ผู้ร่วมงานของเขาเข้า พวกคนงานทั้งหมดจะมาทำงานไม่ทันเวลาและเขาจะปฏิบัติอย่างไรถ้าการมอบหมายงานต่าง ๆ เข้า ทำให้คนอื่น ๆ หวั่นวิตก ซึ่งมากอดค้นบิบบิ้นตัวเขาดังนั้นเมื่อเขามาถึงสำนักงาน เขาจึงมีอาการประสาทเสีย (a nervous wreck) เป็นอย่างนี้ทุกวัน เจมส์มีความวิตกกังวลถึงความวิบัติหายนะที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าอยู่เป็นนิจ แล้วได้กลายมาสู่ความหงุดหงิดฉุนเฉียว

พร้อมกับความเหนื่อยอ่อนในที่สุด ผู้จัดการฝ่ายของเขาได้แนะนำว่า วิธีเดียวเท่านั้นที่เขาจะต้องปฏิบัติ คือจะต้องตระหนัก รู้จักขอบข่ายของความวิตกกังวล เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อ การทำงานของเขา

จะเห็นได้ว่าความวิตกกังวลที่มากในระดับสูงเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะนำมาซึ่งความเครียดและความเครียดจะพุ่งถึงระดับสูงได้

3. ความเศร้า สลดหดหู่ (Depression)

ความรู้สึกมองโลกในแง่ร้าย (Pessimism) ท้อแท้หมดอาลัยตายอยาก (Despair) และความผิดหวังเสียใจ (Despondency) ติดต่อกมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความทุกข์ทรมานจากความกดดันบีบคั้นเช่นนี้ มีความรู้สึกไม่มีความสุข เมื่อสิ่งต่าง ๆ ดำเนินไปผิดพลาดบ้างบางโอกาสก็อย่าเพิ่งสรุปว่า มีความทุกข์ทรมานจากความเศร้าสลด การพิสูจน์แยกแยะความเศร้าสลด เป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับจำนวนหรือระดับ (Degree) ไม่สามารถหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะต้องมี “ความขุ่นมัว” (The Blues) อยู่ระยะหนึ่งอย่างหนึ่งไม่พ้นแต่ถ้าปฏิกิริยาเช่นนี้ เกิดขึ้นเป็นประจำ กลายเป็นคนเศร้าสลด ความรู้สึกทั่วไปที่สัมพันธ์กับความเศร้าสลดมากที่สุด คือความไม่สมบูรณ์อันเนื่องมาจากการสูญเสียความรู้สึกมีค่าหรือความสำคัญในตัวเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เดนิส เป็นผู้จัดการฝ่ายบริการด้านการเงินในบริษัทแห่งหนึ่ง ที่ต้องทำงานอยู่ภายใต้เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงอยู่เสมอ เขามักบ่นถึงการขาดความสามารถ ที่จะรับมือต่อสู่กับการเรียกร้องต้องการในตัวเอง เขามองว่าคนอื่น ๆ ทุกคนดูเหมือนว่าจะสามารถยืนอยู่บนสถานการณ์ได้ แต่ตัวเขาเองดูช่างไม่มีความสามารถบริหารจัดการกับการเปลี่ยนแปลงของทุกเรื่องในงาน และตัวเดนิสเองคิดว่าเขาค่อนช้าจะทำสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้านได้ในระดับต่ำ และขณะนี้ภรรยาของเขากำลังขู่ว่าจะขอหย่าทำให้เพิ่มความสลดหดหู่ให้เดนิสมากขึ้น

เดนิส เป็นบุคคลที่มีความเศร้าสลดตามแบบที่ชัดเจน การตระหนักตัวปัญหาเป็นการต่อสู้อารมณ์ได้ครั้งหนึ่ง ดังนั้นจะต้องมีความสามารถในการใช้ขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะระงับความกดดันบีบคั้นอย่างรุนแรง ให้มีอารมณ์เบาบางลง

การแสดงอารมณ์ต่อความเครียดเมื่อเกิดความเครียดปฏิกิริยาที่บุคคลกระทำเพื่อตอบสนองความเครียดแล้วได้ผลทางบวก บุคคลผู้นั้นควรมานำมาปรับปรุงความสามารถในการจัดการกับความเครียด

4. กระบวนการคิดแตกสลาย สับสน (Disruption of thought processes)

สัญญาณเตือนภัยของความเครียดอย่างรุนแรงอีกประการหนึ่ง คือการขาดความสามารถในการคิดให้ได้อย่างกระจ่างแจ่มใส หรือกระบวนการคิดแตกสลายสับสน ตัวอย่างเฉพาะอย่างมีขอบข่ายตั้งแต่สูญเสียสมาธิขาดความตั้งใจ ความลังเลใจ ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่เด็ดขาด ไม่ชัดเจน และ

สูญเสียความจำ การแสดงความคิดเฉพาะอย่างเหล่านี้ เป็นเครื่องหมายที่สำคัญต่อประสิทธิภาพทั้งหมด ปัญหาคือ ทำให้เกิดความระคายเคืองที่มัลผลการทำงานให้น้อยลง แล้วยังเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียดมากขึ้นจนดักให้หลงตกลงไปอยู่ในวัฏจักรที่ชั่วร้าย

กระบวนการคิดที่มักจะแตกสลายสับสนอันเกิดมาจากความเครียด 4 ด้าน คือ

1. การรับข้อมูลข่าวสาร
2. การแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

1. การรับข้อมูลข่าวสาร ตลอดชีวิตของบุคคลจะถูกกระหน่ำด้วยข้อมูลข่าวสารที่มีขอบข่ายกว้างใหญ่ ประกอบด้วย ความจริง (Facts) ความคิดเห็น (Ideas) ทักษะคติ (Attitudes) และความเชื่อต่าง ๆ (Beliefs) ข้อมูลเหล่านี้ส่วนมากเข้ามาทางประสาทสัมผัส ด้านการมองเห็นและการฟัง บางอย่างอยู่ภายใต้ขอบข่ายที่สามารถรับรู้ได้ แต่ข้อมูลบางอย่างก็อยู่นอกการรับรู้

การดูดซับข้อมูลข่าวสารได้ในสัดส่วนหนึ่งชั่วระยะหนึ่ง จำนวนที่สามารถดูดซับเอาไว้ได้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล นี่คืออิทธิพลของการมุ่งใจที่จะดูหรือฟังและระดับความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคล ถ้าข้อมูลข่าวสารยังไม่เป็นที่รู้จักคุ้นเคยตัวบุคคลเองจะต้องเป็นฝ่ายที่ไม่สามารถแบกเอาไว้ได้ และไม่สามารถดูดซับส่วนอื่นๆ อีก นั่นจะทำให้เกิดความเครียดอันเกิดมาจากการรับข้อมูลข่าวสารด้วย

ระดับความเครียดที่มีผลดีที่สุด คือแต่ละบุคคลจะต้องมีความสามารถที่จะสนใจและรับเอาข้อมูลใหม่ให้ได้มากขึ้น ดังนั้น ถ้ามีปฏิกิริยาต่อความเครียดไปในทางลบ ความสามารถที่จะเอาใจใส่ก็จะหยุดชะงักลง แล้วยังจะรับรู้ถึงสภาพภายนอกได้น้อยลง จากสถานการณ์เช่นนี้ปัญหา จึงมักจะเกิดจากการขาดความเอาใจใส่มากกว่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มาร์ก เป็นข้าราชการบริหารชั้นสูงของข้าราชการพลเรือน (Civil Service) เขามีหน้าที่จัดการประชุมอยู่เสมอ และต้องทำอย่างพิถีพิถัน ประณีต บรรจง เขาเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ และนายของเขาก็มีความเชื่อมั่นในความสามารถของการรายงานการประชุมอย่างถูกต้องแม่นยำอยู่เสมอ แต่แล้วเขาก็เริ่มทำผิดพลาด โดยละทิ้งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญไปไม่มีใครเลยที่สามารถเข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นกับมาร์ก จากความจริง เขาได้ทำการหย่าร้าง และตกอยู่ภายใต้ความเครียดที่อันตรายร้ายแรง ดังผลที่ปรากฏ ทั้งนี้เป็นเพราะเขาขาดสมาธิความเอาใจใส่ต่องานนั่นเอง จากเหตุการณ์เช่นนี้ทำให้รับรู้ว่าการจมอยู่กับข้อมูลเดิมจึงขาดสมาธิในการรับและแยกแยะข้อมูลใหม่

2. การแก้ปัญหาและตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือไม่ก็ตาม แต่ละบุคคลจำเป็นต้องเป็นนักแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล ในการทำให้ได้สำเร็จตามนี้จะต้องมีความสามารถในการคิดให้ได้ อย่างกระจ่างแจ่มใส (Clearly) สมเหตุสมผล (Rationally) และมีหลักวิชา (Logically) รวมทั้งปรับ

จิตใจให้อยู่บนปัญหา แต่ถ้ามีความเครียดเกินขีดกระบวนการเหล่านี้ทั้งหมดจะเกิดความยุ่งยาก สับสนมากขึ้น เมื่อเผชิญหน้ากับความเครียดที่รุนแรงปฏิริยาตามปกติคือ การผ่านจากสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้ได้รับความสำเร็จน้อยมากดังที่แต่ละบุคคลอาจจะเคยพบกับความยุ่งยากลำบาก ในการปรับจิตใจให้อยู่บนปัญหาที่พิเศษอีกระดับหนึ่ง

ในการเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ และจำเป็นต้องทำการตัดสินใจ ผู้นำที่มีความเครียดเกินขีด มักจะทำให้ขาดสมรรถภาพได้มากกว่า ดังนั้นการตัดสินใจที่มีประสิทธิผล ย่อมต้องการเวลาในการใช้ความคิดที่มีสมาธิตั้งใจแน่วแน่ ส่วนคนที่มีความเครียดเกินขีดจำกัดมักมีประสิทธิภาพ ในการตัดสินใจที่ชัดเจนหรือตัดสินใจด้วยความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก

3. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความเครียดที่รุนแรงยังมาขัดขวางความสามารถในการคิดสร้างสรรค์อีกด้วยในการคิดสร้างสรรค์สิ่งดีงามใหม่ ๆ และการสร้างความคิดใหม่ ๆ นั้น บุคคลจำเป็นต้องขยับปรับจิตใจให้แน่นชัด และยอมให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ปล่อยออกมา แต่ถ้ามีความเครียดมากเกินไปทำให้ไม่มีสมาธิ และเข้าไปสัมผัสกับความคิดเห็นต่าง ๆ บางครั้งกระบวนการคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ แต่ไม่สามารถกอบกู้ความคิดเห็นต่าง ๆ ให้ออกมาจากสมอง ดังนั้นจึงมีวิธีเดียวเท่านั้นคือ การผ่อนคลายเครียดให้ความเครียดลดลงหรือหมดไปก่อนแล้วความคิดเห็นต่าง ๆ ก็จะพุ่งพรูออกมาจากสมองที่ปลอดโปร่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คริสติน ทำงานเป็นนักบริหารการตลาด เธอมีผู้ร่วมงานอยู่ด้วย 10 คนที่ต้องการรายงานต่อเธอ และนายใหญ่ของเธอก็มีข้อเรียกร้องต้องการอันหนักหน่วงในเวลา而她ทำงาน เธอจึงรู้สึกว่าได้ตกลงอยู่ภายใต้ความกดดันบีบคั้นมากเกินไปจนคิดอยู่ตลอดเวลา และพบว่าระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของเธอซำรุดเสียหายในที่สุดด้วยการบริหารเวลา (time-management) คริสตินได้พยายามหาเวลาทำงานตามลำพังเสมอ เพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวน เธอพบว่าเวลาเช่นนี้ เธอได้ยกระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของเธอให้สูงขึ้น

ความเครียดจากการรับข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในงานวิจัย เพราะการรับข้อมูลข่าวสารส่วนมากเข้ามาทางประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น การฟัง ตลอดชีวิต ข้อมูลข่าวสารที่ประกอบด้วยความจริง ความคิดเห็น ทศนะคติ ความเชื่อต่าง ๆ การดูดซับข้อมูลข่าวสารมาก ๆ ทำให้มีอิทธิพลต่ออารมณ์ที่จะดูหรือฟัง ถ้าข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยตัวบุคคลก็ไม่สามารถแบกรับไว้ได้ ถ้าเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความคุ้นเคยทำให้มีความสามารถดูดซับข้อมูลข่าวสารนั้นไว้

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม

ณัฐฐิยา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2545 : 115; อ้างถึงในสถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม) ได้กล่าวถึง

แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคมเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่ใช้อธิบายการหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมของคน มีสาระที่กล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งหมายถึงกลุ่มหรือตัวแทนของสังคมที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังสมาชิกในสังคมให้มีลักษณะตามที่สังคมต้องการ ตัวแทนหรือแหล่งขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา เพื่อน (เพื่อนร่วมวัย เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมบ้าน ฯลฯ) สิ่งแวดล้อมในชุมชนและสื่อมวลชนดังนี้

1. ครอบครัว ครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่สมาชิกในสังคมได้รับการปลูกฝัง สั่งสอน ตั้งแต่สอนให้สมาชิกผู้นั้นมีชีวิตรอดจนเติบโตขึ้นมาได้ สอนให้รู้จักการวางตัวในสังคมให้เป็นคนที่ดีตามสังคมต้องการ การสอนเหล่านั้นทำโดยผ่านการอบรมเลี้ยงดูโดยอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสมของครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

2. โรงเรียน เป็นแหล่งขัดเกลาภายนอกครอบครัวแหล่งแรกของสมาชิกในสังคม นอกจากครอบครัวแล้วเด็กจะต้องเข้าสู่สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ 2 โรงเรียนจะเป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนในเนื้อหาที่กว้างกว่าครอบครัวกระทำได้แก่

- สอนให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคม รู้จักเข้ากับคนอื่น รู้จักการคาดหมายของสังคม
- สอนให้เด็กรู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ เพราะเด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับคนหมู่มากหรืออยู่กับกลุ่มคน ซึ่งจำเป็นต้องมีพฤติกรรมหรือการกระทำไปในทางเดียวกันเพื่อความเป็นระเบียบของสังคม
- สอนให้เป็นคนมีวิชาความรู้ที่จะใช้เป็นพื้นฐานไปสู่การมีอาชีพในอนาคต

แหล่งการขัดเกลาที่เป็นโรงเรียนนี้บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุด คือ ครู เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอด อบรม สั่งสอน ให้รางวัลลงโทษเด็ก หรือแม้แต่เป็นแบบอย่างให้กับเด็กและที่สำคัญคือ เด็กในสมัยปัจจุบันต้องใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนนานมาก และอยู่ในช่วงวัยของการเรียนรู้ การเลียนแบบ การจดจำ ฯลฯ คือ เข้าเรียนตั้งแต่อายุน้อยมาก และใช้เวลาเรียนมากกว่าคนรุ่นปู่ย่าตายายหรือรุ่นพ่อแม่ เด็กจึงมีโอกาสดูแลเรียนรู้สิ่งดีและไม่ดีจากโรงเรียนและครูได้มากมาย

3. สถาบันศาสนา ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคนในชุมชนและสังคมมาช้านาน เป็นแหล่งที่สร้างและค้ำจุนคุณธรรมความดีงามในสังคม สั่งสอนให้สมาชิกในสังคมมีทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงาม เป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนของศาสนาของแต่ละศาสนาให้แก่สมาชิกใน

ชุมชนและสังคมได้ปฏิบัติ การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่ดีงาม การอบรมสั่งสอนอย่างจริงจังของ พระสงฆ์ จะทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นสมาชิกที่มีลักษณะที่สังคมต้องการ อย่างแน่นอน

4. เพื่อน (เพื่อนร่วมวัย เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน) กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มคนใกล้ชิดกับคนทุกคน มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อเติบโตพ้นจากการดูแลคุ้มครองของพ่อแม่แล้ว คนทุกคนจะเริ่มมีเพื่อนตั้ง แต่วัยเด็ก เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเพื่อจะยังมีความสำคัญมากขึ้น และเมื่อเป็นผู้ใหญ่ทุกคนจะต้องมี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่

เพื่อนจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับทุกคน หากคน ๆ นั้นเป็นคนปกติที่ต้องการมีเพื่อนและ สามารถจะเป็นเพื่อนกับผู้อื่นได้ เพื่อนมักอยู่ในวัยใกล้เคียงกัน นอกจากเพื่อนร่วมงานที่อาจจะมียุวัย ต่างกันอยู่บ้าง แต่เพื่อนมักจะเป็นผู้ที่ช่วยสร้างความรู้สึกรื่นเริงสนุกสนาน ใกล้ชิด อบอุ่นใจ บางขณะอาจ ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ช่วยปลอบใจ ช่วยรับฟังความทุกข์ ฯลฯ หรือเป็นผู้ที่มีรสนิยม ตรงกันสนใจสิ่งเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน หรือมีความคิดคล้าย ๆ กัน ซึ่งเพื่อนสามารถสร้าง สิ่งเหล่านี้ให้กันได้แม้จะเป็นเพื่อนในวัยเด็กก็ตาม

ความใกล้ชิดกันของเพื่อนทำให้สามารถเป็นแบบอย่างของผู้เป็นเพื่อนได้ การมีเพื่อนที่ดี คือ การให้เห็นแบบอย่างที่ดี การมีเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจชักจูงให้ตนเองมีการเลียนแบบ พฤติกรรมได้เช่นกัน

5. สิ่งแวดล้อมในชุมชน คือ สถานที่ตั้งบ้านเรือนคน ๆ นั้น หรือครอบครัวนั้น ดังได้กล่าว แล้วว่าชุมชนย่อมมีปัทสถาน ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ของชุมชนเอง ถือเป็น สภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชนที่สภาพแวดล้อมทางสังคมดี บุคคลย่อมเติบโตและเรียนรู้สิ่งดี ๆ จากชุมชน แต่ในทางกลับกัน ชุมชนที่สภาพแวดล้อมไม่ดีทั้งด้านกายภาพและสังคม เช่นกลุ่มมี อิทธิพล ค้ายาเสพติด ความประพฤติไม่ดี บุคคลย่อมมีโอกาสเรียนรู้และเลียนแบบจากแบบอย่าง ดังกล่าวได้ด้วย

6. สื่อมวลชน เป็นสิ่งหล่อหลอมความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญยิ่งในยุคข้อมูล ข่าวสารและเทคโนโลยี และในสภาพที่อิทธิพลของพ่อแม่ลดลงเนื่องจากการทำงานนอกบ้านทั้ง ของสามีภรรยา โดยเฉพาะในครอบครัวที่ไม่มีญาติผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ช่วยทำหน้าที่แทนพ่อแม่เด็ก ๆ จึงมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์มาก นำไปสู่การเลียนแบบการคิด และวิธีการปฏิบัติตนจากที่ตนเห็นผู้แสดงในโทรทัศน์สื่อสารมายังผู้ดู เด็กและเยาวชนในปัจจุบัน จึงอาจมีแนวคิดที่ผิดแปลกแตกต่างไปจากพ่อแม่ปู่ย่าตายายมากมายได้

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จรัล มานมนตรี (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับความพึงพอใจในการอ่านนิตยสารประเภทข่าวอาชญากรรมกับทัศนคติต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่นในชุมชนแออัด พบว่าความผูกพันในครอบครัว มีความสัมพันธ์ต่อการเปิดรับและพึงพอใจในนิตยสารประเภทข่าวอาชญากรรม ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์อย่างราบรื่นและอบอุ่น เนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรมมีอิทธิพลต่อวัยรุ่น ในทางกลับกันหากความผูกพันในครอบครัวไม่ราบรื่น และไม่อบอุ่นก็จะเป็นแรงกดดันให้วัยรุ่นเข้าหาสื่อประเภทนี้ และมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาอาชญากรรมและสร้างพฤติกรรมของวัยรุ่นให้แสดงออกถึงความก้าวร้าวได้

อารยา ถาวรวิเศษ (2539) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน โดยศึกษาถึงเนื้อเรื่อง วิธีการนำเสนอ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอกรณีศึกษา สองกรณี คือ หนู เชิญยิ้ม และ สุรยัน ศักดิ์ไชสง และศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏพบว่าผู้ส่งสารได้ใช้กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอการเปิดประเด็น การปิดประเด็นที่นำเสนอ การสร้างบรรยากาศในการนำเสนอ และสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ ซึ่งรูปแบบและกลยุทธ์และวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้นั้นจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความประพฤตินั้น

ในส่วนของผู้ส่งสารนั้นพบว่ากระบวนการเข้ารหัสจะเป็นไปภายใต้จุดมุ่งหมายทัศนคติของผู้ส่งสาร รวมทั้งตามลักษณะของการผลิตงานสื่อ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาของผู้ร้ายกลับใจ เช่น ความเบี่ยงเบนประเด็นและตัวบุคคล คู่แข่งของรายการทัศนคติของผู้ส่งสารต่อความเบี่ยงเบน และแรงกดดันจากสถาบันทางสังคม

นอกจากรายการโทรทัศน์จะมีผลในการสอนหรือเรียนรู้เกี่ยวกับความก้าวร้าวรุนแรงซึ่งอาจทำให้คนดู และเยาวชนเกิดความซาซิมในความรู้สึกเมื่อได้ดูเนื้อหาหรือเหตุการณ์รุนแรงครั้งต่อไปนั้น โทรทัศน์ยังมีส่วนในการสอนให้เกิดความกลัวที่จะตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงอีกด้วย ในแง่ที่ว่าสื่อมวลชนมีผลต่ออารมณ์ ความกลัว ความกังวลใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม ทั้งนี้เพราะกลัวความรุนแรงจะเกิดขึ้นตามความรู้สึกที่ได้เห็นจากสื่อมวลชนซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่

จากทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory) โดยนักทฤษฎีบุกเบิกคือ จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner ไม่ระบุปีและหน้า) ที่เกิดมาจากการตื่นตัวจนกลายเป็นความวิตกกังวลของคนอเมริกันในเรื่องอิทธิพลของความรุนแรงสื่อโทรทัศน์ที่มีมากมายนั้นจะมีผลกระทบในทางที่

เป็นอันครายต่อสังคม จึงได้ทำการศึกษาและทดลองมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเชื่อว่าอิทธิพลของสื่อมวลชนนั้นมีอยู่ในระดับหนึ่ง แต่มีใช้ผลกระทบในระยะสั้น แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว และเป็นผลมาจากการสังสมทฤษฎีนี้ให้ความสนใจกับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เพราะสื่อโทรทัศน์เป็นตัวนำข่าวสารที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตบุคคลและเป็นช่องทางในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตมากกว่าช่องทางอื่น ๆ (กาญจนา แก้วเทพ. 2541 : 274)

งานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับปฏิริยาสนองตอบทางอารมณ์ของเด็กต่อการรับรู้ความรุนแรงในสื่อที่มากกระทบอย่างฉับพลันนั้น พบว่าสามารถสร้างความน่ากลัวให้ติดอยู่ในจิตใจของเด็ก ได้นานนับเป็นอาทิตย์ (Cantor, 1994) จากงานวิจัยหลายชิ้นข้างต้นพบว่า ปฏิริยาความกลัวที่เกิดขึ้นในเด็กและผู้ใหญ่นั้น มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้จากการชมรายการต่าง ๆ ในจอทีวี โดยที่เหตุการณ์นั้น ๆ อาจไม่ได้เกิดขึ้นในโลกแห่งความจริง (Real World) ก็ได้ แต่เมื่อเรารู้สึกเชื่อว่าจริงมันก็เป็นความจริงสำหรับตัวเราได้ เหมือนกับภาพยนตร์โฆษณาที่มีวิธีการนำเสนอขายสินค้าโดยสร้างประสบการณ์รุนแรงให้คนดูรู้สึกกลัวตาม ความกลัวอาจถูกสังสมไว้ซึ่งมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกไม่ไว้วางใจคนอื่นขึ้นได้

และนอกจากผลกระทบหลัก 3 ประการข้างต้นที่กล่าวมาแล้วยังมีอีกหนึ่งแนวคิดที่มีผลกระทบจากการสื่อที่รุนแรง นั่นคือ การผ่อนคลาย (Catharsis) ซึ่งเมื่อสังเกตจากภาพยนตร์โฆษณาในปัจจุบันที่แข่งกันสร้างสรรค์ให้ไม่น่าเบื่อหน่ายเพื่อทำให้คนดูจดจำ และวิธีการหนึ่งซึ่งเชื่อว่าจะให้คนดูจำได้นั้นคือ การใช้ลักษณะตลกเข้ามาช่วย

เฟชบาซ (Feshbach : 1995) กล่าวถึงการปลดปล่อยอารมณ์ หรือที่เรียกว่า การผ่อนคลาย (Catharsis) นั้นมาจากแรงกระตุ้นให้เกิดการระบายออก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกโดยตรงหรือทางอ้อม โดยปรากฏหลักฐานที่สนับสนุนว่า ความรู้สึกของคนเราจะดีขึ้นหลังจากดูหนังที่ตื่นเต้น น่ากลัว สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นสิ่งทดแทนหรือเป็นทางออกความก้าวร้าวในตัวคนที่เกิดจากภาวะกดดันในชีวิตประจำวัน ซึ่งทฤษฎีนี้มีลักษณะตรงข้ามกับทฤษฎีตัวแบบ (Modeling Theory) ที่กล่าวว่าตัวแบบจะเพิ่มพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นหลังจากที่ดูสื่อที่มีความรุนแรง แต่ทฤษฎีการผ่อนคลายนั้นคาดการณ์ว่าจะเป็นการลดพฤติกรรมที่รุนแรงลง ถ้าการดูวัตถุที่ใช้แทนพฤติกรรมที่รุนแรงนั้นเปิดช่องให้เกิดการผ่อนคลายทางอารมณ์ (Richard Jackson Harris. 1994 : 99-94)

จากงานวิจัยของ เฟชบาซและซิงเกอร์ (Feshbach และ Singer B. 1971 ไม่ระบุหน้า) ได้ศึกษาเด็กชายวัย 9-15 ปีที่อาศัยในโรงเรียนประจำและสถานที่คุมความประพฤติ โดยให้เด็กเหล่านี้กลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือพิมพ์และรูปภาพประเภทก้าวร้าวรุนแรง และอีกกลุ่มอ่านหนังสือพิมพ์และรูปภาพที่ไม่มีความก้าวร้าวรุนแรง เป็นเวลาทั้งหมด 6 อาทิตย์ โดยมีนักแนะแนวของสถาบันนั้น ๆ ประเมินพฤติกรรมและความคิดเพื่อฝันที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว ก่อนและหลังช่วงเวลา 6 อาทิตย์

ของการอ่าน ผลการวิจัยแสดงว่า อ่านสื่อสิ่งพิมพ์และรูปภาพประเภทก้าวร้าวรุนแรง ไม่ได้เป็นสาเหตุให้พฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อขึ้นกว่าเดิม ส่วนเด็กที่พฤติกรรมก้าวร้าวสูง มีความเพ้อฝัน หลังจากอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวเป็นเวลา 6 อาทิตย์ กลับมีความก้าวร้าวลดลงจากเดิม ซึ่งจากความสัมพันธ์นี้พบว่า ในกลุ่มเด็กฐานะต่ำในสถานควบคุมความประพฤตินั้นจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าในกลุ่มเด็กฐานะปานกลางในโรงเรียนประจำ Feshbach และ Singer ยังกล่าวว่า ลักษณะการเป็นเครื่องผ่อนคลายความก้าวร้าวรุนแรงนี้ จะเกิดผลต่อคนชนชั้นต่ำมากกว่าคนระดับกลาง ทั้งนี้เนื่องจากคนในระดับกลางมีความสามารถในการควบคุมหรือออกกลั่นต้อการแสดงออกของความรุนแรงได้ดีกว่าคนชั้นต่ำของสังคมอยู่แล้ว

ภาพยนตร์โฆษณานั้นมีความน่าดูและดูสนุกขึ้นกว่าแต่ก่อนเพราะมีการใช้ลักษณะของตลกเข้ามา ไม่เว้นแม้แต่ภาพยนตร์โฆษณาที่รุนแรงก็ยังแฝงความตลกขบขัน ซึ่งตลกอีกนัยหนึ่งสร้างการผ่อนคลายให้คนดูได้ และตลกอาจช่วยลดความรุนแรงที่แท้จริงลงด้วยทำให้คนรู้สึกถึงความรุนแรงน้อยกว่าที่เป็นจริงด้วยก็ได้

นอกจากนี้จากการศึกษาถอดรหัสของผู้รับสารกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนครู พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ผู้คุมนักโทษ พบว่าผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ มีความเข้าใจในสารตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร และตีความสารใจความหลักๆ อย่างเป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ อย่างไรก็ตามก็ตามผู้รับสารแต่ละกลุ่มก็มีการถอดรหัสดังกันไปตามภูมิหลังของกลุ่ม เช่นกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้คุมนักโทษก็จะมองในทางลบต่อการกลับใจของกรณีศึกษา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์จะมีมุมมองในทางบวกต่อผู้ที่กระทำผิดและพร้อมที่จะให้อภัยเสมอ

เกิร์บเนอร์ Gerbner (1980) ศึกษาพบว่าพวกที่คิดสื่อมวลชนโดยเฉพาะพวกที่คิดรายการโทรทัศน์มักจะเกิดภาพลวงตา หรือไม่สามารถแยกโลกแห่งความเป็นจริง (world of reality) ออกจากโลกแห่งโทรทัศน์ (world of television) โดยเนื้อหาจากรายการโทรทัศน์จะส่งผลกระทบต่อผู้รับสารที่เปิดรับสื่ออย่างยาวนานโดยมีส่วนต่ออีก้าการรับรู้และทัศนคติ จึงทำให้เอาโลกของโทรทัศน์มาชี้หน้าโลกของความเป็นจริง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการแปลความหมาย (Interpretation) โลกของความเป็นจริงโดยผ่านโลกแห่งโทรทัศน์ (โลกมายา) จึงทำให้ผู้รับสารประเภทนี้ มักเข้าใจผิดพลาดไปด้วยอคติที่เกิดจากโลกมายาเสมอเช่น การที่รายการโทรทัศน์มักให้ผู้ร้ายมีรูปร่างสูงใหญ่ หน้าตาดุคล้ายกรรมกร เลยพลอยทำให้ผู้รับสารเหล่านั้นมีแนวโน้มเห็นบางคนในชีวิตจริงที่คล้ายคลึงกับบุคคลที่มีลักษณะอย่างในรายการโทรทัศน์แล้วสรุปว่าคนเหล่านั้นเป็นคนร้าย และพบว่าพวกที่คิดรายการโทรทัศน์จะได้รับอิทธิพลจากการถูกปลูกเพาะโลกทัศน์จากโทรทัศน์สูงกว่าคนที่ไม่คิดรายการโทรทัศน์ ดังนั้นสรุปได้ว่า โทรทัศน์มีจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความถี่ในการเปิดรับสารของผู้รับสารหรือภูมิหลังของผู้รับสาร

จากแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นจริงทางสังคมทางสังคมและสื่อมวลชน ทฤษฎีการเล่าเรื่อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงภาพ อาชญากรรมที่ถูกสร้างความเป็นจริงทางสังคมผ่านการเล่าเรื่องของรายการสารคดีเชิงข่าว อาชญากรรมทางโทรทัศน์ ซึ่งได้เข้ารหัสความหมายเรื่องอาชญากรรม ตั้งแต่ รหัสทางสังคม (Social Code) เช่น ท่าทาง การแต่งหน้า สถานที่ การแต่งกาย การสนทนา บุคลิกภาพตัวละคร และผ่านการ เข้ารหัสในรหัสเทคนิค (Technical code) ได้แก่ กล้อง การตัดต่อ แสงเสียง เป็นต้น และได้ผ่านการ ถ่ายทอดรหัสขบวนการนำเสนอ (Conventional Representation Code) เช่นการเล่าเรื่อง ปมขัดแย้ง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก การแสดง และสุดท้ายรหัสของความหมายจะถูกจัดให้สอดคล้องกับการ ขอมรับทางสังคมโดยการเข้ารหัสทางอุดมการณ์ (Ideological Code) เช่น บรรทัดฐาน กฎหมาย เชื้อชาติ ชนชั้น เป็นต้น ดังนั้นแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นจริงทางสังคมและ สื่อมวลชน และทฤษฎีการเล่าเรื่องใช้ศึกษาถึงภาพอาชญากรรมที่ถูกสร้างความเป็นจริงทางสังคม โดยผ่านการเข้ารหัสความหมายในระดับต่าง ๆ ของรายการสารคดีเชิงข่าวอาชญากรรมทาง โทรทัศน์

แผนภูมิที่ 2.8

กรอบแนวคิดที่ใช้อธิบายรายละเอียดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิจัย

